ОВИД

HORIZON

ЧЕРВЕНЬ
JUNE
1958
РІК IX
Ч. 5 (94)
Ціна 40 ц.

Mr. I.Doktoruk
1226 N.Campbell Ave
Chicago 22, Ill.

Український кооперативний рух уважає за добре все те, що скріплює націю, як самостійну етнічну цілість серед других народів.

ФЕДЕРАЛЬНА КРЕДИТОВА КООПЕРАТИВА

„САМОПОМІЧ“

2351 W. CHICAGO AVE CHICAGO 22, ILLINOIS.
Телефон: HU.9-0520

ПРИЙМАЄ ВКЛАДКИ Й ДАЄ ПОЗИЧКИ

ГОДИНИ ПРАЦІ: Кожного дня (крім неділі) від понеділка до п'ятниці від години 9-ої до 2-ої, в суботу від 10-ої до 1-ої, крім цього, у ВІВТОРОК і П'ЯТНИЦЮ від години 6.30 до 8.30 увечорі.

Розвій свій завдячує в першу чергу великому довір'ю Української Громади, що його здобула собі завдяки солідній і фаховій обслузі.

Кооператива виплатила за 1956 р. 3½% дивіденди.

Кожне ощадностеве конто забезпечене до висоти $10.000 in Credit Union Share Guaranty Corp.
Позички забезпечені до висоти $10.000 in Credit Union National Association

Кооператиза виплатила за 1957 р. 3½ дивіденди.

ВСІ РОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕНЬ

на авта, доми, меблі, домашнє устаткування, від заразливих і звичайних недуг, нещасливих випадків і т. п. Помагаючи собі помагаєте рівночасно Українській Громаді.

ЧИТАЙТЕ! ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ! ПОШИРЮЙТЕ!

ОВИД

«ОВИД» появляється щомісячно вже восьмий рік від 1949 і втішається популярністю серед читачів у всіх країнах побуту українців на чужині —

В «ОВИДІ» співпрацює 150 діячів української культури з різних ділянок науки, літератури, мистецтва й громадсько-суспільного життя —

«ОВИД» це випробуваний приятель української родини на чужині, бо «Овид» своїм багатим змістом створює атмосферу здорового оптимізму.

На бажання висилаємо показові примірники.

Адреса:

OVYD — HORIZON

2228 W. Chicago Ave. Chicago 22, Illinois

The Parma Savings Co.

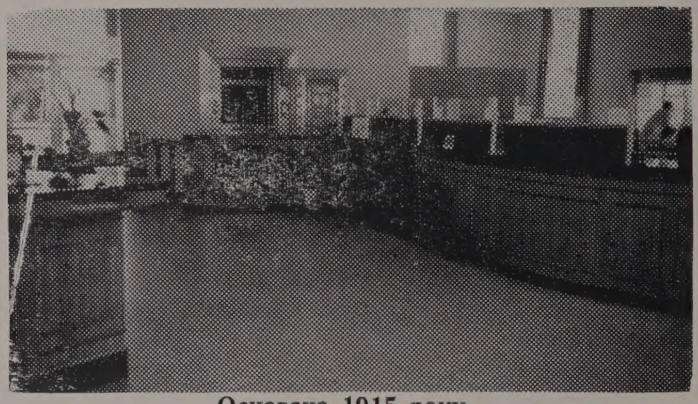

Основана 1915 року

Член Федерального Банку

Член Федеральної Асекураційної Агенції

Коли призадумуєшся над тим, де складати свої тяжко запрацьовані гроші так, щоб вони були в певних руках, щоб у разі потреби можна їх кожночасно вибрати, а й ще щоб приносили прибуток,

то пам'ятай

місцем для твоїх ощадностей є

НАЙБІЛЬША УКРАЇНСЬКА ЩАДНИЦЯ

The PARMA SAVINGS Co.

в Клівленді, Огайо

Кожне конто обезпечене на $ 10.000.00 у Federal Savings and Loan Insurance Corp., Washington, D. C.

Приймаємо ощадності ПОШТОЮ з усіх сторін.

Кожна поштова скринька — це ВХІД до PARMA SAVINGS Co.
Звертайтеся до нас по інформації, як ЛЕГКО щадити через пошту.
Для Вашої вигоди даємо заадресовані коверти й оплачуємо пересилку

НАШІ ПОСЛУГИ

Ощадностеві вклади — Позички на купно, будову й направу домів — Різдвяний клюб — Заграничні грошеві перекази до всіх країн світу — Money order — Подорожні чеки — Sefe Deposit Boxes — Sale and Redemption of U.S. Savings Bonds — Вплати нателефон, газ, електрику і так дальше.

та НАЙВАЖНІШИМ нашим ділом є

СЛУЖБА ДЛЯ ДОБРА ГРОМАДИ

The PARMA SAVINGS Co.

Централя
5839 Ridge Road Cleveland 29 (Parma), Ohio
Tel.: TUxedo 4-8700

Філія (Ukrainian Office)
2190 Proffesor St. Cleveland 13, Ohio
Tel.: PRospect 1-3627

$ 12.500.000.00 МАЙНА

ОВИД

The Monthly Newsmagazine
No. 5, June, 1958

EDITOR
Mykola Denysiuk

PUBLISHER
Mykola Denysiuk Publishing Co.
2228 W. Chicago Ave.
Chicago 22, Illinois, USA.
Tel. EVerglade 4-3868

Branches:

6 Churchill Ave.
Toronto 3, Ont., Canada

c. Santo Tome 4000
Buenos Aires, Argentina

Representatives:

Australia
Fokshan Library & Book Supply
1 Barvon St.
Glenroy W. 9. Vic.

England
Ukrainian Booksellers
49, Linden Gardens
London W. 2.

Belgium
Ihnat Stachij
Esneux en Iiege

Second-class mail privileges authorized at Chicago, Illinois

Authorized as Second-class mail Post Office Dept., Ottawa

Printed by The Alliance Press
Chicago 22, Illinois — U.S.A.

All rights reserved under International and Pan-American Copyright Conventions.

Subscription $ 4.00 yearly

Видає й редагує
Микола Денисюк

Мовний редактор Ст. Риндик

Статті, підписані повним іменем або ініціялами, не обов'язково висловлюють думку редакції.

Всі права застережені.

Річна передплата

Австралія і Англія — шіл.	**30 —**
Аргентина — арг. пезів	**60.—**
Бразилія — круйзерів	**120.—**
Німеччина — ДМ.	**10.—**
Франція — фр. фр.	**800.—**
ЗДА, Канада і ін. — дол.	**4.—**

Передплату можна вплачувати довільними ратами

ЗМІСТ

М. Денисюк — **Голова АБН Ярослав Стецько** 4

І. Кедрин — **Майбутність української громади в ЗДА** 5

М. Орест — **З англійської поезії** 10

В. Маркусь — **У першу річницю смерти М. Глобенка-Оглоблина** 11

С. Парфанович — **У кришталевій клітці** 14

Р. Крохмалюк — **Опанування міжплянетних просторів** 17

Г. Черінь — **Лист із України** 18

В. Сварог — **Потреби й недуги нашої літератури** 20

А. Лобачевський — **Цінне культурне надбання** 25

І. Витанович — **Хай вічна буде про них пам'ять** 28

В. Несторович — **З культурної хроніки підсовєтської України** 30

На обкладинці: Ярослав Стецько, визначний лідер ОУН і голова Антибольшевицького Блоку Народів, у редакції "Овиду". В одному з наступних чисел "Овиду" видрукуємо політичне інтерв'ю з нашим Достойним Гостем.

УВАГА, УКРАЇНЦІ КЛЛІВЛЕНДУ!

В рамках нашої кампанії за приєднанням нових 2.000 передплатників для "Овиду", започатковуємо з цим числом цю акцію на терені міста Клівленду, висилаючи понад 1.000 показових примірників журналу на різні адреси українців, мешканців цього міста, що їх запрошуємо до кола наших передплатників. В наступних числах "Овиду видрукуємо декілька цікавих репортажів про працю деяких наших організацій, що ми їх там відвідали. В цьому числі друкуємо вже деякі оголошення місцевих українських фірм, що їх поручаємо нашим читачам. Ми створили також представництво "Овиду" та нашого видавництва в Клівленді, що його буде вести проф. Володимир Тритяк. Ближчі дані про це в наступному числі. На черзі інші міста ЗДА намічені до переведення нашої кампанії.

ГОСТІ НАШОГО ВИДАВНИЦТВА

Голова Незалежної Асоціяції Совєтознавців проф. Юрій Бойко з Мюнхену й письменниця Людмила Коваленко з Вашинґтону в редакції "Овиду" з Миколою Денисюком

ЯРОСЛАВ СТЕЦЬКО ГОЛОВА АБН В РЕДАКЦІЇ "ОВИДУ,,

З-поміж визначних достойних гостей, що відвідали в останньому часі наше видавництво, мали ми особливу приємність привітати в себе визначного лідера ОУН, рівночасно Голову Антибольшевицького Блоку Народів (АБН), Ярослава Стецька.

Зустріч із Ярославом Стецьком мимоволі пригадує панораму дій організованої революційної боротьби останніх десятиліть, де він відіграв впливову ролю.

Він мав безпосередній вплив на формування кадрів довоєнної крайової ОУН, починаючи від молоді, що вже в середніх школах проходила заправу до праці в революційній організації, базуючи свою світоглядову підготову на літературі, що появлялася під його керівництвом чи зпід його пера. "Юнацтво", "Бюлетень" чи інші подібні видання його редакції перших років ОУН були щоденною лектурою її юнацьких кадрів. Зміст кожної нової з цих появ ми нетерпеливо переглядали під шкільною лавкою, а потім "одним духом" прочитували вдома чи в бурсі при закритому столику або в ліжку під коцом, вживаючися в чар революційної романтики.

На становищі ідеологічного референта Крайової Екзекутиви ОУН він надавав стиль ментальності тодішнього українського підпільника — революціонера.

Його заява перед судом у процесі Крайової Екзекутитви у Львові, подібно як і інших її Членів, була фундаментальним визначенням тодішніх позицій української революційної боротьби, що дотримувалися в дальшому аж до другої світової війни.

Його промова при відправі провідників похідних груп на Україну, виголошена в Кракові коротко перед вибухом німецько-совєтської війни, визначувала напрямні праці в українській державі, що її відновлення він проголосив два тижні після цієї відправи — 30. червня 1941 р.

Від пропам'ятної відправи в Кракові проминуло сімнадцять літ, і знову перша з ним від того часу зустріч, але аж на другому континенті в Чікаго, і тут нова промова Ярослава Стецька. Цим разом промова з універсальним діяпазоном, із накресленням боротьби не за вплив партії на еміграції, навіть не за сепаратну боротьбу одного народу, але за безкомпромісову боротьбу всіх поневолених народів із позицій плятформи Антибольшевицького Блоку Народів — права кожного народу до його етнографічної території.

Наша зустріч викликала не тільки спогади політичної натури, але й певні ремінісценції особистого характеру: на протязі восьми років ми жили в близьких взаєминах із ріднею Ярослава Стецька в Аргентині. Його мати, мати страдниця, перед нашим виїздом із Аргентини просила нас передати синові привіти, якщо ми його скоріше зустрінемо. На жаль, вона вже не побачить його, бо відійшла у вічність. Її волю ми виконали.

М. Денисюк

Ярослав Стецько в нашому видавництві

РІК IX., Ч. 5 (94)

ОВИД

ЧЕРВЕНЬ 1958

Іван Кедрин

МАЙБУТНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ГРОМАДИ В ЗДА

Покійний д-р Лука Мишуга звик був говорити: "Друга світова війна з її нещасливими наслідками для Европи, зокрема для України, врятувала українську громаду в ЗДА на дальших 50 років". Цей парадокс стосується кругло 40.000 нових іміґрантів, що несподівано наплинули до ЗДА в р.р. 1948 - 51, впорскнувши "нову кров" у давній американсько-український організм, якому грозила гостра анемія. Хоч остання війна взагалі була сильним ударом для розмаху давньої української громади в ЗДА, проте вона дала поштовх до нової її активности. Несподіваним ударом були репресії, застосовані до українського націоналістичного руху в Америці, що зумів був надхнути американських українців активним жертвенницьким духом і спричинився до того, що вони щорічно давали дуже поважні квоти на цілі ОУН, не рахуючи інших пожертв. Незручна форма у маніфестуванні своїх поглядів на українську тактику на европейському континенті під час останньої війни, використана негайно ворогами українства, довела до тієї реакції тутешніх офіційних чинників, що багатьох наших громадян знеохотила і відштовхнула взагалі від громадського життя. У ще більшій мірі зробило це розбиття надій, зв'язуваних із останньою війною. З другого боку український політичний провід у ЗДА взяв найактивнішу участь у поборюванні про-совєтської дурійки, що настала була в Америці у зв'язку з воєнним союзом із СССР та тією теорією "мирного співіснування двох економічних систем", що лягла була в ідеологічну основу того союзу. Сколихнула американсько-українською громадою вістка про масові табори українських втікачів у середній Европі. Тоді настала була та світла доба, здебільша переочувана нашими новоприбулими людьми, коли по всіх скупченнях українців в ЗДА йшла кипуча праця над збіркою, пакуванням і висилкою в Европу одягів для "скитальців", і тоді то була світла доба жертвенности для ЗУАДК.

Все одно, знавці тутешніх українських відносин дивились дуже песимістично на майбутність американсько-української громади. З приїздом кількадесяти тисяч нових іміґрантів настала нова доба в історії американсько-української громади. Настав новий здвиг, але було б грубим самообманом та провиною супроти потрібного в таких справах об'єктивізму добачати в цій новій добі, що її тепер переживаємо, самі світла. Спробуймо розмежувати їх від тіней, бо це допоможе нам у висновках, що стосуються майбутнього.

По громадах зросла активність. Засновано багато нових організацій і установ. Давні організації дістали багатьох нових членів. Піднісся рівень різних імпрез: приїхали професійні театральні артисти, збільшилось число професійних музик, творців образотворчого мистецтва, письменників, журналістів, з'явилася небувала тут досі кількість високоосвіченої інтеліґенції. З усіх інтеліґентських фахів — найперше зорганізувались та усамостійнились, працюючи далі в своїй професії, лікарі й інженери. Зросла скількість українських професорів та наукових адептів по ам. високих школах. Піднісся рівень існуючих часописів, постали нові. Народились нові молодечі організації, що придбали вже свої відпочинково-таборові посілості в горах і будинки по містах. Почало будуватись власне скромне фінансове життя поза асекураційними установами, у постаті інвестиційно-будівельних банків, наставлених на уділювання мортґеджів (гіпотечних позик на купно домів) та позичкових кас на основах масового громадського членства. Школи зароїлись українською дітворою. Значно збільшилась кількість українських крамниць — харчових, мануфактурних, книгарських, технічного приладдя, годинникарських, тощо. Заповнились давні церковні храми й почали виростати нові...

Цей світлий образ, насвітлений тут тільки найзагальнішими рисами, замрячений смугами глибоких тіней. Нова іміґрація прибула сюди, повна зарозумілости й почуття вищости "політичних" еміґрантів над "зарібковими". Між давніми іміґрантами, зде-

більша спонзорами новоприбулих, та оцими їхніми аплікантами - новоприбулими прийшло в аж надто численних випадках до суперечок, опертих на простому непорозумінні: одні одних не знали і не розуміли, одні від одних відбились, жили іншими світами й думали іншими категоріями. Гарячка новоприбулих все критикувати й реформувати з одного боку та нарікання "давніх" на "нових", що вони не такі, як повинні би бути, створило власне й цілу проблему "нових" і "старих". Автор цих рядків уже вісім років тому передбачав, що весь той нерозумний спір минеться за кілька років безслідно, як тільки "нові" перестануть бути "новими" і в масі стануть американськими громадянами та переймуться проблемами загально-американського життя, поруч із проблемами українськими. Так воно і сталося, а все ж таки той первісний конфлікт залишив один великий, поважний, тривкий і дуже негативний наслідок: давня імігрція в масі відтягнулась від громадської активности, за винятком хіба "союзовців": активних діячів по Відділах всіх 4-ох Союзів. Між давньою інтеліґентською верхівкою і новоприбулими затерлись усі різниці. Але маса тих давніх українських громадян, що своїм трудом і жертвами з нічого створили всі тутешні установи, церкви, народні доми й організації, вирішила, що "ми вже робили, хай тепер нові роблять". Нові ж виявили вправді подиву гідну здібність пристосуватись до важких умовин американської дійсности для людей без практичного фаху й знання мови, помалу добиваючись потім на вищі щаблі праці та стаючи в масі заможніми людьми, проте в багатьох відношеннях показались гіршими від давніх імігрантів. Появились нові, досі невідомі лінії партійницького поділу, а давня лінія поділу за віровизнаннями ще поглибилась, бо зійшлась із поділом на області свого українського походження. Але найпоганіше для новоприбулих виходить порівняння з давніми імігрантами у двох ділянках: матеріяльної жертвенности і насяканням негативними рисами 'американізму" з "іммунітетом" супроти позитивних. Щодо 1-ої точки, то внаслідку повного заламання гром. жертвенности в нас тепер на 8-мий рік прибуття сюди маси нової імігрції грозить просто банкроцтво різним установам (організаціям), чи — повільне їх завмирання. А негативний американізм новоприбулих полягає в нахапанні зовнішніх форм американського життя за тутешнім високим його щоденним стандартом — з холодільниками, центральним огріванням, біжучою гарячою водою, телевізорами, автами та навіть масовим купуванням домів. Зате не видно позитивного пізнання американського життя, чи пак бажання пізнати його: знайомства з пречисленними прегарними журналами, з книгарнями і бібліотеками, зацікавлення книжковим рухом, театром, музикою, музеями, чи — в політичній ділянці — студіювання проблем американського, зовсім не такого простого, як на перший погляд виглядає, устрою, історії американської політичної думки і сьогочасних течій.

Очевидно, не говориться тут про одиниці, хай навіть численні, проте одиниці, а про масові явища, характеристичні для цілости американсько - української спільноти. Цікаво, напр., що коли давній імігрції можна закинути один найбільший гріх — залишення поза орбітою українства коло 300.000 земляків із тієї самої землі, тієї самої крови і мови, настільки відсталих у своєму духовому розвитку, що не признаються до української національної спільноти, — то нова імігрція нічого не зробила, щоб увести в цей стан якісь корективи. Вона просто помирилась із цією аномалією, що здається, не має паралелі в ніякій іншій національній громаді у світі, як із доконаним фактом. Вона не проявила ніякого зусилля щось зробити в цій справі, якось продістатись до рядів тих заскорузлих земляків наших, що дають себе надалі використовувати національним гермафродитам і самі зараховують себе до якогось безстатевого племени. Коли ж додати, що раз - у - раз чуємо про "один", а то й "два" мільйони українців в Америці, то ще прикріше вражає диспропорція між розмахом при розмножуванні американських українців на папері та інертністю побільшити той український колектив дійсно бодай на одиниці чи бодай на десятки осіб із-посеред сотень тисяч, що ми їх втратили в дійсності.

Неможливо говорити про майбутність, не з'ясувавши бодай у найзагальніших зарисах теперішньости. Неможливо теж обговорювати перспективи майбутнього без призадуми над майбутнім поколінням. І тут доходимо до проблеми, що її одні називають найбільшою нашою болячкою, інші великою невідомою, і що мало кому залишає надію (не кажемо певність) на добру майбутність української громади в З'єднених Державах. Очевидно, було б щонайменше нерозважно твердити, що на теперішньому поколінні кінчається вже історія української громади в Америці. Але нема найменшого сумніву, що **криза в житті цієї громади почнеться з вимертям першого покоління, що прибуло сюди безпосередньо з рідних земель, і то людей, що вже в старому краї" були діячами та прийшли сюди з капіталом громадського стажу за собою.** Це та тоненька верства, що або безпосередньо брала ще участь у визвольних змаганнях 1917-21 р.р., або була їх наочним свідком. Від того часу минуло вже 40 років: ці справжні "ветерани" не тільки війська українського, але й громадського активу мають сьогодні без винятку понад 60 років. Скільки років вони будуть ще жити?! Об'єднання б. вояків українців, що у величезній більшості складається з отих воєнних ветеранів, нараховує тепер кругло 800 душ, з них дві третини ветеранів з р. р. 1917 - 20. За оптимістичним підрахунком до десяти років їх число зменшиться до од-

ної третини, а й тоді ця організація перестала б фактично існувати, якщо не змінилось би її членство, бо сімдесят - і більше літні старці не можуть становити ніякого активного колективу. Однак, вона існувати не перестане, бо її заповнять молодші на одно покоління члени колишньої І Укр. Д., нечисленні колишні члени УПА і кол. т. звані "корейці". Кардинальна зміна полягатиме власне в тому, що все це будуть уже люди, для яких роки 1917 - 21 становитимуть тільки предмет архівально-історичних дослідів.

На цьому одному конкретному прикладі видно найяскравіше, що вже **за яких 10 років почнеться мінятися, сказати б, клімат в американсько-українській громаді.** У тому часі теж відійде на вічний спочинок у масі перше покоління давніх іміґрантів. Вже тепершіні члени з "Американсько - української організації молоді" в пересічі мають 40 років. За 10 років вони матимуть років 50 і невідомо, чи збережуть організаційну назву "Ют", якщо не буде в тій організації поважного нового наривку з другого, тут народженого, покоління. Всі знаємо і бачимо, що коли й членів першого тут народженого покоління, дітей давноприбулих іміґрантів, свідомих свого українського походження та з сантиментом до батьківщини батьків, — небагато, то ряди їхніх дітей із отаким сантиментом куди - куди рідкіщі.

Із цим явищем в'яжеться хронічна проблема всіх національних груп в Америці, проблема денаціоналізації молоді. Проти цієї недуги подавалось уже й подається чимало рецепт. Та вони подібні до тих лікарських приписів, що в найкращому випадку можуть поправити здоровельний стан недужого, продовжити його життя, але не всилі виелімінувати тих природніх процесів, що зв'язані з віком людини. Давні іміґранти з неприхованою злорадістю вказують на дітей тих новоприбулих, що ще кілька років тому обурювались на "старих", закидаючи їм невміння їх дітей говорити по-українськи. Різниця все ж чимала: зпоміж давньої іміґрації в масі навчились рідної мови і дістали деякий сантимент до українства діти, так би мовити, **пристолюддя,** цілком неосвічених, або малоосвічених іміґрантів. Існує погляд, що їхні діти відскакували від українства тому, що не бачили в ньому нічого для себе привабливого, а навпаки, бачили культурницький примітивізм, що його соромились. Проте ці невчені, а то й таки неграмотні заробітчани таки говорили із своїми дітьми по-українськи, хоч і простою мовою з мінімальним засобом слів, але говорили їм дещо про ті села, звідки прибули. Вони залишили їм в пам'яті бодай одну-дві народні пісеньки, хай навіть у такій дуже примітивній формі, як їх запам'ятав собі Палянс-Палагнюк. І коли діти цих давніх простих батьків побачили власними очима в останніх воєнних роках, що український нарід мав різні кляси й стани за поділом всіх модерних суспільностей, коли вони зустрілись із освіченою верствою новоприбулих, то негайно до них "пристали", підтягнулись власним знанням української мови й української проблематики та під впливом новоприбулих громадсько зактивізувались. Цього не можна сказати про більшість дітей колишніх тутешніх дуже нечисленних **інтеліґентських** родин. Кожна інтеліґенція більш інтернаціональна. Вона швидше пристосовується, швидше вчиться чужої мови і культури і поступовіша в усіх напрямках, включно з тими національними "імпондерабіліями", де треба бути консервативним. Так, чи іначе, фактом є, що коли **з-посеред давніх українських інтеліґентських родин у ЗДА тільки одиничні діти сяк - так знають про своє українське походження, то з-посеред новоприбулих інтеліґентів тільки вийнятковими є ті родини, де не говориться з дітьми по-українськи та через лінивство, недбальство, з інерції і щоденний так званий "брак часу" занедбується уділити дітям мінімальні відомості про Україну.** До цілком ненормальних вийнятків треба зарахувати випадки, коли батьки, колишні діячі націоналістичного руху в краї, з інтеліґентських домів , стали в Америці на становищі, що , мовляв, вони вже самі досить натерпілись за Україну і хочуть, щоб їх діти були щасливіші, тому виховують їх свідомо відразу в американському дусі. Авторові цих рядків відомі такі родини за прізвищами.

Школа, вулиця, крамниці і весь культурний, цивілізаційний та економічний клімат у З'єднаних Державах з повною відсутністю будь - якого зовнішнього адміністраційного натиску в напрямку асиміляції — це такі могутні природні асиміляційні чинники, що неможливо переможно протиставитись їм на довшу мету. **Можна тільки щонайменше сповільнювати темп повної асиміляції,** себто, поруч із природнім асиміляційним процесом намагатись **зберегти в українській громаді в Америці сантимент до України, як батьківщини батьків,** і зберегти в тій громаді заповіти прибулих колись із України батьків, що треба знайомити американський світ із українською проблематикою та помагати Україні здобути державну незалежність. Успіх цього завдання, себто збереження українкої свідомоти в українській громаді в ЗДА в майбутньому, залежить від успіху теперішніх українських молодняцьких організацій в Америці, шкіл українознавства, годин предметів українознавства в наших приватних чи пак церковних школах, дитячих журналів, ну і сили тієї національно-культурної і національно-політичної спадщини, що її дістануть найближчі керівники української громади в Америці, ті, що вже тут народились, або прибули сюди із своїми батьками як малі діти й України цілком не знають, або вже не пам'ятають.

Трудно тепер орудувати тут будь-якими статис-

тичними даними, що могли б кинути світло на майбутнє обличчя української громади в ЗДА. Пласт має тепер кругло 3.000 членів, СУМА 5.000, ОДУМ 500, МУН 800, Ліга американсько-української молоді 500, Католицька й Православні Ліги разом 200. Треба вважати, зорганізованих, але не конче активних членів організацій молоді є 11.000 - 12.000.

По всій вірогідності — **з членів тих організацій будуть рекрутуватись керівники нашої громади,** але воно не мусить бути правилом без вийнятку. Відомо, що дуже активні члени студентських організацій в Європі й скрізь у світі не рідко після скінчення студій цілком відсовуються від громадського життя. Буває й навпаки, що щойно молоді професіоналісти усуспільнюються, активізуються громадсько. Цілком ще невідомою позицією нашого національного активу в Америці є вже кількадесять молодих наших науковців, що працюють в американських високих школах між двома океанами. Поки що вони майже всі без вийнятку щойно закріплюють за собою свої позиції, чи пак ще борються за свою стабілізацію в науковому світі. Скільки з них матиме амбіцію, хист, енергію, час і об'єктивні можливості очолити політичні й культурні українські установи, це їм самим ще невідомо. Однак, напевне їхні ряди будуть побільшуватись і напевне між ними є й будуть люди, що матимуть і потрібну амбіцію, і енергію грати ролю також у публічному американсько - українському житті.

Таким чином, коли в українській громаді в Америці прийде криза з вимертям старшої і середньої ґенерацій, що прибули до Америки з України, то вона за всіма даними, як то тепер тут можемо самі ще бачити, **не буде для долі основних установ і організацій трагічна.** Є досить багатий молодий актив, звідки будуть вербуватись наступники. Можна теж із певністю твердити ,що й велика більшість тих юнаків і дівчат, тепер — навіть у таборах Пласту й СУМА — поза офіційними зайняттями говорять одні з одними по-англійськи, заснувавши власні родини, все ж не забудуть говорити своїм дітям, хто такі їхні батьки, й не замовчуватимуть перед ними своєї мови. **Вже тепер можна сподіватися змін у структурі українського громадянства в ЗДА.** Надзвичайно характеристичне явище — уладжування вже в 1957-му році вперше спільних імпрез всіма молодняцькими організаціями в ЗДА, без уваги на їх ідеологічні й усякі інші розбіжності. До тієї єдности штовхатиме почуття, що активних свідомих українців і українок буде щораз менше. Коли сьогодні всі заклики до комасування цілком і на пів фіктивних партійно-політичних організацій в Америці є ще голосом вопіющого в пустині, бо ще живуть партійні сектанти з персональними амбіціями та прив'язанням до своїх анахронічних партійних програм і традицій, то за двадцять - тридцять років ситуація грунтовно зміниться. **Можна грубо сумніватися,** чи тоді буде в Америці так багато фанатиків бандерівців, мельниківців, угаверівців, УНДС, УРДП, Селянської Спілки соціялістів - ундистів, **щоб той курйозний поділ українського громадянства в Америці зберігався надалі. Настануть кращі психологічні умовини для єднання на відтинку кількох жіночих, кількох комбатантських, кількох молодняцьких організацій.** Я вже згадував, що треба сподіватися автоматичного приступлення до Об'єднання б. вояків-українців тих побратимів молодшого віку з інших комбатантських організацій, що сьогодні бокують від нього, прикриваючись різними дійсними й вигаданими причинами. Тоді ті причини відпадуть. **Затреться гострота ідеологічних розбіжностей,** бо українці в Америці почнуть у сфері ідеології орудувати ширшими, як тепер, категоріями. Коли, наприклад, площиною суперечок стане дилема: "коекзистенція" з теперішньою національною політикою Москви, себто зміновіховство в тій чи іншій формі, чи принципова ворожість супроти кожної форми московської супрематії в Україні", або дилема "комунізм чи демократія" — коли українська політична думка в Америці займатиметься такими дійсно глибокими сумнівами, — то де там буде місце для УНДО, Спілки Визволення України, Союзу Земель Соборної України, а то й навіть для нинішніх трьох націоналістичних груп, що видають ще свої окремі часописні органи і мають власні партійні управи.

Меншу кількість активних людей надолужить єднання в більші гурти й заощаджування громадського активу, розпорошеного нині зі шкодою для справи. Дуже можливо, що нинішня асуспільницька нехіть до жертвенности минеться. Може не повернеться жертвенницький гін у передвоєнному американському масовому розмірі, але не зовсім виключене, що напр., **побільшенням числа заможніх родин виростатимуть меценати.** Дуже можливо, що заможні одиниці ставитимуть за передумову для своєї жертвенности для науково - видавничої діяльности тіснішу координацію між УВАН і НТШ, як це вже був прецедент із фордівською субвенцією на видавничий фонд. Із ходом часу мусять тонкішати нитки традиції, що існують в установах, де вони виросли з атмосфери львівського й київського українських наукових осередків.

На українське життя в Америці **щораз слабший вплив матиме українська еміґрація в Європі.** Судячи за нинішнім днем, не видно там познак такого протверезіння у керівних колах **всіх** тамошніх партій і "середовищ", щоб вони радикально змінили свій підхід до проблеми визвольної боротьби. Все ще відбувається тупцювання на місці, боротьба за протинки, жалюгідна мишодраківка, закохання у фразах, гін до переліцитовування одних в одних у гурра-патріотизмі. Як складуться відносини на еміґрації після відходу від керівництва теперішніх ді-

ячів, трудно передбачити, бо, на жаль, ні в одній партії не видно молодих, амбітних і талановитих кандидатів, а якщо вони і є, то, видно, не мають змоги проявитися, з вини жалюгідного "звичаєвого права", що керівні партійні становища є досмертною власністю еміґрантської олігархії. Однак, персональні зміни прийдуть автоматично, бо мусять прийти, а з ними настане й зміна у взаєминах між еміґрацією та американсько-українською громадою. Ця зміна, мабуть, вийде на добро обом сторонам. Українська політична еміґрація зробила фатальну помилку і до цього часу не хоче признатися в ній: вона хотіла підпорядкувати собі американсько - українську громадськість, перещепивши на американський ґрунт свої партії. Знаємо, що цей план удався тільки формально. За амбіцією "мати свою партію" і за льояльністю нових іміґрантів, членів еміґрантських партій не пішла амбіція — працювати в американсько-українських установах. Найяскравіше це проявилось на відносинах в Українському Конґресовому Комітеті та на зорганізованому підході до існуючих в Америці чотирьох Союзів. Рішення УКК припинити всяку грошову допомогу для політичної еміґрації, як Соломонове розв'язання спору — чи давати субвенції для УНРади чи УГВР — те рішення було великою помилкою. Проте в ній у вирішній мірі, завинила сама еміґрація та її тутешні провідні партійні люди. Це була помилка, бо відпав пропаґандивно - збірковий аргумент, що треба грошей на визвольні змагання еміґрації. Послабились теж зв'язки з еміґрацією.

Як зникла проблема "ми і ви" між "старими" й "новими" іміґрантами, так зникнуть різні штучні проблеми, принесені сюди новими іміґрантами. Коли на чолі всіх установ і в їх виконному апараті стануть люди, тісніше зв'язані з американським життям, то стане й іншим їх підхід до практичних завдань тих установ.

Замало в нас живого зв'язку з американським світом, що був би тоді, коли б хоч у канцелярії УКК було кількох молодих, живих, активних і ініціятивних осіб, що негайно реаґували б на всі актуальні можливості спростування фальшів про Україну та позитивного ширення відомостей про неї. Коли до цього часу говорилося про ці речі, то можна було почути негайно: для цього потрібні фонди. Вказується, як на приклад, на те, що єдина молода інтеліґентна американсько-українська сила, затруднена цілий час в канцелярії УКК, відійшла геть через невеличку платню і негайно дістала майже подвійну в якомусь американському бюрі. Це правда. Але фактом є, що в наслідку цієї невідрадної ситуації по нинішній день у щорічних "Книгах Фактів", альманахах, видаваних нюйорським "Ворльд Телеґраф енд Сан", все ще київський княжий період є частиною історії Росії, бо нема нікого, хто міг би нав'язати контакт із тим видавництвом і постарати тись за коректуру історичного факту, з покликанням на американські наукові джерела. Ото ж можна сподіватися, що в змінах, які прийдуть в українській громаді в ЗДА, буде те добре, що **прийдешні американсько-українські діячі будуть тісніше зв'язані з американським життям,** з американською проблематикою і може зуміють краще використовувати можливості для української справи на американському терені. Коли нині ми все ще не маємо в ЗДА ні одного навіть судді та ні одного конґресмена, хоч їх мають жиди, поляки, італійці, німці, то може їх дістанемо.

До більшого значення прийдуть установи тривкого характеру. **Зникатимуть ефемериди й фікції, що від них усе ще роїться в американсько-українському житті, створені головно новими іміґрантами.**

Мабуть **зростатиме, а не меншатиме, значення Союзів.** Із скорченням числа і функцій різних теперішніх громад. рганізацій, може Союзи знову почнуть займатися тим, чим займались раніше в сутогромадській ділянці. Але напевне настане час, коли й **Союзи будуть поважніше призадумуватись над конечністю комасації, коли стане щораз важче здобування нових членів зпоміж рідної громади.**

Однак, **обличчя української громади в ЗДА залежатиме передусім від того, як довго триватиме окупаційний стан в Україні,** як виглядатиме цей режим і як буде розвиватись проблема визволення України. Іншими словами: коли українська визвольна проблема буде актуалізуватись, то й живіше пульсуватиме життя в громаді, само українство буде атракційне, воно притягатиме індиферентних, кріпшатиме почуття національної спільноти. І навпаки: дальша стабілізація московсько - большевицького режиму із зміною тільки фігур у кремлівській олігархії - впливатиме некорисно на обличчя нашої громади. Очевидно, що трудно передбачити нині, чи перемагатиме в Україні процес совєтизації, творення "совєтського народу", чи буде змагатись національна стихія в своєрідних умовинах підсовєтського життя із своєрідними виявами та формами. Але для потрясення далекими заморськими національними колоніями, що вросли в заморське життя, **треба сенсації.** Таким потрясенням, такою сенсацією, може бути тільки, як це сформулював був кол. президент Гувер, "світовий катаклізм", як найбільша і найреальніша можливість визволення поярмлених підсовєтських народів. Коли це станеться в розмірно недовгому часі, за кілька чи кільканадцять років, за двадцять чи тридцять, то в житті української громади в Америці настане новий зворотний пункт. **Йти поза ці роки — було б повним фантазуванням.** Бо й Лука Мишуга, що на нього ми покликувались у першому реченні цих міркувань, говорив тільки про 50 років, на які, за його переконанням, наплив нової іміґрації врятував українську громаду в Америці.

З АНГЛІЙСЬКОЇ ПОЕЗІЇ

Роберт Геррік
1591 - 1674

ДО ЛУК

Були зелені ви, коли
Квітками свіжими цвіли ви,
Коли до вас дівчата йшли
Дозвілля справити щасливе.

І кошики несли вони
Первоцвіт брати і, утішні
З краси п'янкої данини,
Пелюстки цілували ніжні.

Ви чули співи любі їх,
Таночки, повні насолоди,
Була весною кожна з них
В буянні юности і вроди.

Тепер спустіли ви... і зник
Дівочий хор з розмай-волоссям,
Що вирував, немов потік,
На вашім лоні срібноросім.

І, марнотратно ввесь запас
Свій добрий вичерпавши, нині
Збідніли ви, щоб красний час
Оплакать гірко в самотині.

Елізабет Баррет - Бравнінґ
1806 - 1861

***

Про Теокрітові я думала пісні,
Про ним оспівані, жадані, любі роки,
Що кожен з них - як друг, і кожен, світлоокий,
Для смертних всіх несе в руці дари святні.

І я побачила крізь сльози самітні
Прожитих мною днів нерадісні потоки,
Мого життя сумні, меланхолійні роки,
Всі кинули вони по черзі тінь мені

На душу. І нараз за спиною відчула
Містичну постать я. Назад вона рвонула
Моє волосся. Весь мій подих охолов.

І владний голос — він спитав: "Чия це сила?
Вгадай, хто держить?" — "Смерть", рекла я.
Продзвеніла,
Мов срібло, відповідь мені: "Не смерть. Любов".

Крістіна Россетті
1830 - 1894

Навік спочин, минув суетний чин,
І жах буття до неї не дорине.
Без друга, любого її поглине
Навік спочин.

Немає серця втом, гірких годин,
І не вирують тут страхів пучини.
Навік спочин. Без мрій і видив він.

Несхитний сон. І щебети пташини
Її не збудять, не порвуть з тишин.
Під цвітом чебрецю і конюшини
Навік спочин.

Переклади М. Ореста

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ!
ЧИТАЙТЕ!
ПОШИРЮЙТЕ!
" О В И Д "

УВАГА! РАДІОСЛУХАЧІ м. ЧІКАҐО УВАГА!
Слухайте на радіовисильні ВОПА на хвилях 1490 або Ф. М. 102,3 радіопересилання

Щодня від понеділка до п,ятниці рано 7-7.30
Диктори: З. Голубець, Р. Дубляниця, В. Іващук і Р. Турянська.
Субота: 7-8 вечора — В. Іващук і Р. Турянська
У програмах «Голосу України»: політичні новинки й коментарі; вісті з українського культурного й господарського життя; спортові передачі, комунікати і повідомлення товариств, літературно-музичні передачі; музика поважного й легкого жанру; оголошення купців і підприємців.

Василь Маркусь

У ПЕРШУ РІЧНИЦЮ СМЕРТИ М. ГЛОБЕНКА-ОГЛОБЛИНА

(Спогад про Учителя і Друга)

Микола Глобенко - Оглоблин з дружиною Серафімою Вікторівною і сином

Микола Миколаєвич Глобенко, на жаль, не був моїм середньошкільним чи університетським учителем. Коли ми з ним познайомилися, я вже закінчив був середню освіту, а в університеті мої студії були інші, як літературознавство, що його викладав у 1948 - 1950 рр. в УВУ проф. М. Глобенко. А все таки він був моїм учителем. Не таким, що вчить у школі, викладає, "навчає", а що вчить у житті, при праці. Саме про такого мого Учителя — Миколу Миколаєвича я бажаю дещо розповісти.

Друзями звичайно бувають люди однакового віку, яких єднають переживання на шкільній лавці, військова служба, спільна праця. Рідше можна говорити про дружбу людей двох генерацій, що їх не лучать переживання молодого віку, а скорше спільні зацікавлення, однакова настанова до інтелектуальних і культурних проблем, однакові бажання і зусилля практично розв'язувати їх у щоденній праці. Наше знайомство, а згодом і співпраця з Миколою Миколаєвичем були саме такими, що їх смію назвати не лише добрими взаєминами, але й дружбою. Про цю співпрацю головно в останніх двох роках життя проф. Глобенка і зокрема в редакції Енциклопедії Українознавства хочу дещо розповісти.

**
*

Я познайомився з М. Глобенком десь у 1947 р. в редакції "Української Трибуни". Він був тоді її головним редактором. Не будучи сам партійним, він мав цілий ряд добрих друзів і знайомих у ЗЧ ОУН. М. Глобенко прийняв їх пропозицію очолити редколегію цього півтижневика й зробити з нього живу, серйозну, культурну газету української еміграції. На це він мав усі дані, бо значний редакційний досвід, здобутий у харківських "Вістях", в "Українській Радянській Енциклопедії" та під час війни в "Новій Україні", як також широкі суспільні зацікавлення та орієнтація в різних ділянках українознавства уповноважували його найкраще до цього. Сам покійний М. Глобенко, не обов'язково погоджуючись із усіма ідеологічно - програмовими позиціями середовища "Української Трибуни", цінив активність його людей та вважав за потрібне помогти їм зорганізувати добрий і на високому рівні поставлений пресовий орган. Мав ще М. Глобенко й іншу ціль: розбудувати при цьому ж видавництві високоякісне періодичне видання, присвячене літературі, мистецтву і культурно - науковим справам. Таким якраз і стала "Арка", бо одним із засновників та ініціятором її був М. Глобенко, тоді гол. редактор "Української Трибуни", хоч до редколегії журналу він не увійшов.

У зв'язку з цим виданням, як також із лінією газети, що її гол. редактор намагався утримати в загально - українському пляні, не обійшлося без труднощів у його взаєминах із чинниками політичної організації, що видавала "Українську Трибуну". Тоді М. Глобенко, маючи пропозицію праці в "Енциклопедії Українознавства", а згодом в Українському Вільному Університеті, залишив газету.

В редакції "Української Трибуни", куди я заходив у справах студентської чи сумівської сторінок, виданих тоді при газеті, я часто зустрічався з М.

Глобенком. Але це були ділові зустрічі й розмови. Тоді я пізнав у Миколі Миколаєвичеві надзвичайно сердечну, тонку, високо культурну й тактовну людину й великого прихильника молоді. Я тішився, що саме ця людина є головним редактором газети, яка тоді була речником мого середовища. Подобалися мені також основні статті, передові, що походили з-під його пера, і псевдоніми, що їх я зразу розкрив. М. Григорович, М. Куп'янський,... це той самий М. Глобенко - Оглоблин, автор талановито написаних, ядерних, глибоких і публіцистично бездоганних статтей і коментарів "Української Трибуни" в 1947 - 48 рр.

***

Після трьох років судилось мені познайомитись ближче з Миколою Миколаєвичем. На початку 1952 року я переїхав на постійне перебування і працю із Швайцарії до Франції. Сарсель, осідок Наукового Товариства ім. Шевченка, оцей "науковий колгосп", як самі мешканці називали в дружньому жарті свою обитель, став також етапом моєї еміґрантської мандрівки. Тут уже півроку мешкав Микола Миколаєвич з дружиною, Серафімою Вікторівною, закінчуючи праці над Енциклопедією, популярно — ЕУ І, і розпочинаючи працю над ЕУ ІІ. Я ще тоді не був співробітником Енциклопедії і тим самим тіснішим співробітником Миколи Миколаєвича. Працюючи в секретаріяті НТШ, я все таки мав частку нагоду зустрічатися з ним у ділових і товариських взаєминах. Він виправляв не один зредаґований мною обіжник, звернення, матер. до бюлетеню і ін. При цім не виконував механічно свого завдання, а завжди звертав увагу на помилку, вияснюючи,чому саме так повинна звучати фраза, чи яка з двох можливих форм найкраща. Він тішився, коли його зауваження мали добрий ефект і більше не повторювалися помилки, що на них він звертав увагу. Знаю, що згодом те саме робив Микола Миколаєвич із П. Поліщуком, який в 1953 - 56 рр. провадив працю секретаріяту НТШ. Проф. М. Глобенко любив відмічувати, що обидва ділові секретарі в НТШ зробили значний поступ за його допомогою в опануванні поправної мови.

А в справах мови і стилю він був педант. Не скажу "пурист", бо не був він прихильником за всяку ціну українізації чужомовних термінів, але педант. М. Глобенко знаходив рівновагу: 1) між переборщеним вживанням чужих термінів, чим багата мова зокрема молодих адептів пера, та українізаційними тенденціями багатьох літераторів, що навіть фахову правничу чи економічну фразеологію бажали б висловити Кулішевою чи Шевченковою мовою; 2) між бароковим стилем, літеплим на німецький зразок, деяких галицьких науковців та народницько-спрощувальною тенденцією наддніпрянських літераторів; 3) між стилем закоханих у періоди публіцистів і сугубо простим викладом природників. Стиль писань М. Глобенка, як і речей, що він їх редаґував (у повному значенні цього слова), це гарно витесена до тонких нюансів, зрівноважена й виладжена брила.

Такою є три томи Енциклопедії Українознавства — твір, з літературно мовного погляду, Миколи Миласвича. Такими є перші сім зшитків ґаслової частини ЕУ, що їх покійний встиг мовно ще сам зредаґувати. Такими, хочемо вірити, будуть і дальші зшитки й томи цього твору, що на ньому М. Глобенко залишив свою тривку печать. Про інші редакторські властивості Миколи Миколаєвича скажемо ще трохи згодом.

Він, як мало хто, зумів вичистити мову авторів-галичан від русизмів, а в мові наддніпрянців віднайти полонізми. Ще за життя покійного я розмовляв із одним з найвидатніших сьогодні українських мовознавців про М. Глобенка. Він, сам скупий на компліменти, сказав, що Микола Миколаєвич є одною з трьох осіб на еміґрації, що є справжніми літературними і мовними редакторами.

***

М. Глобенко був людиною дуже соціяльною і суспільною. Не було в ньому й тіні із бундючности чи пихи науковця, неприступности книжкового молю замкненості кабінентного працівника. Хоч і науковцем, і любителем книжки та закоханим в тиху дослідну працю він, без сумніву, був. Саме про цю суспільну настанову М. Глобенка, наскільки її від ученого можна очікувати, і скажу кілька слів.

У нас у Парижі, від скоро двадцяти років існує Академічне Товариство, що під умілим керівництвом відданого справі товариства Олександра Яковича Шульгина провадить на високому рівні культурне життя українського інтеліґентського Парижу. Біля півтора сотні доповідей, дискусій, академій, клюбових зустрічей влаштувало Академічне Товариство. З 1951 р., себто з того часу, коли родина Глобенків поселилася в Сарселі під Парижем, Микола Миколаєвич вніс цінний вклад у діяльність Товариства. Він приходив на більшу частину зустрічей, щороку виступав принаймні з одною доповіддю, часто брав участь у дискусіях, піддавав організаторам неодну цікаву ідею. Саме приходиться мені це згадати, бо з 1954 р. я мав на завданні організувати доповіді й зустрічі Академічного Товариства. Часто я ділився плянами та слухав порад і суґестій від Миколи Миколаєвича. А його літературознавчі доповіді та огляди сьогочасного культурного життя, що він їх робив у Академічному Товаристві, були справжньою гостиною для їх учасників і, треба це сказати, мабуть, не скоро прийдеться почути літературних оцінок такої ерудиції, реальних і глибоких аналіз культурних процесів на батьківщині.

Ще одна ділянка суспільно культурного життя, де дуже видатно виявився М. Глобенко. Маю на увазі його вклад у програму студійних зустрічей ЦЕСУС-у, т. зв. Високошкільних Літніх Курсів Укра-

інознавства (ВЛКУ). Організатором кількох із них мав честь бути я. На чотирьох курсах викладав проф. М. Глобенко. Не легко було забезпечити участь викладачів, зайнятих різними іншими обов'язками. Микола Миколаєвич ніколи не відмовлявся. Під ряд викладав він на чотирьох літніх курсах у різних країнах. Його виклади завжди були цікаві, речеві, виповнені фактами, живі й блискучі формою, виголошені гарною мовою, що в нас не завжди можна її почути.

Останній раз Микола Миколаєвич мав виступати на ВЛКУ в Німеччині 1956 р. Вже мав підготовані виклади про теперішній стан літературознавства в УРСР, але кілька днів перед курсом повідомив, що через недугу не міг прибути. Вже влітку 1956 ця недуга мучила його так, що Покійний не міг вибиратися в довшу дорогу. Та тоді ще ніхто не гадав, що саме ця зрадлива недуга стелить постійному викладачеві ВЛКУ, високо ціненому і любленому молоддю професору Глобенкові, його вічну путь...

***

Тісніше співпрацював я з Миколою Миколаєвичем у редакції Енциклопедії Українзавства понад два роки. Працюючи над статтями й замітками із правничого й суспільно - політичного відділу, у Миколі Миколаєвичеві я мав постійного дорадника. Маючи колосальну орієнтацію в українознавчій літературі, він вказував мені на джерела, піддавав сугестії, читав рукописи, що їх ми спільно обговорювали. Його зауваження стилістичного, композиційного, а навіть змістового характеру були речеві й цінні.

Я спостерігав М. Глобенка за працею. Він редагував матеріяли чи не з усіх ділянок культури, а часто й з інших ділянок, що мали далеке відношення до його спеціяльности. Але всі ці матеріяли виходили з-під його руки вже солідно опрацьовані, виповнені фактами, викладені в енциклопедичній мові й стилі.

Покійний намагався всім матеріялам, що проходили через його редакторські руки, надати одноцілого характеру. Він ніколи не "поправляв тільки мову", він редагував і перередаговував, доповнював, писав наново, він із сирого матеріялу, надісланого авторами, різьбив гарні брили. І з цих брил збудовано твір, що йому на ім'я "Енциклопедія Українознавства".

М. Глобенко не був лише її літературним редактором, він був її співтворцем. Разом із проф. В. Кубійовичем, головним редактором, М. Глобенко утворив рамки, дав схему й накреслив обличчя цього монументального твору. Він же ж, будучи заступником гол. редактора і літературним редактором, виповнив його і змістом у перших сімох зшитках.

Інші будуть продовжувати те, що він робив, але з тією полегшою, що риштування, модель і методу доboру та користування матеріялом уже виробив Покійний. Всі, що будуть працювати над закінченням ЕУІІ, матимуть виконувати вже легшу частину праці. Бо піонерську й найважчу виконав він.

Іншим прийдеться завершувати, користуючись досвідом зробленого. Але довершити цей твір вони повинні вже хоч би тому, що він буде чи не найбільшим дорібком еміґрації, а також і тому, щоб закінченим твором Енциклопедії здвигнути живий і найкращий пам'ятник покійному проф. М. Глобенкові, що велику частину свого творчого життя аж до своєї смерти присвятив їй.

***

Микола Миколаєвич був чудовим співрозмовцем, тонким оповідачем, дуже приємним учасником дискусій. Було справжньою насолодою слухати його, розпитувати про різні справи. Властиво, головним учасником розмови був він, бо інші воліли слухати цікавих оповідань, тонких характеристик, вирівняних оцінок.

Бувало, по праці в редакції Енциклопедії вийдемо на прохід в сад оселі НТШ і сядемо на одну з трьох лавок в затишному куточку. Микола Миколаєвич завжди знаходив цікаву тему: чи про побут духовних родин Наддніпрянщини, звідки сам вийшов, чи про режим навчання за царських часів, про революцію, про українізацію чи про українське інтелектуальне мілье 1930-их років, або про голодні роки окупованого Харкова. Про все живо й пластично він умів розповідати. А як, було, щось цікаве прочитав у радянській пресі, то зумів скоро й оригінально подати свій стриманий коментар. Ворушили його і "великі" проблеми, напр., хвильовизм, психіка підсовєтських людей, українськість лідерів в УРСР, тощо. Микола Миколаєвич ніколи не висловив екстремної думки. Він був винятково тактовний у характеристиці людей, близьких і далеких. Знаходив, як мало хто, добре слово признання і до людей свого фаху, своїх співробітників.

Не одну розмову я провів із Покійним. Багато чого я навчився від нього і не одне йому завдячую. Остання наша товариська, не ділова зустріч відбулась у вечір під Новий 1957 Рік.

Покійний Микола Миколаєвич дуже бажав, щоб я провів цей вечір в їх симпатичній родинній атмосфері, щоб ми спільно зустріли Новий 1957 Рік. Справді, надзвичайно приємно провели ми цей вечір. Навіть недуга залишила тоді нашого господаря, і він добре почувався та багато розповідав цікавого.

Я ніколи не гадав, що це буде наша остання зустріч. Невдовзі я поїхав до Америки, де одержував час-від-часу вістки про стан здоров'я. Вони не були оптимістичні, але найгіршого ніхто не очікував.

А воно сталося. 29. травня 1957 р. на півдні Франції, в Мужені, куди М. Глобенко виїхав на відпочинок і лікування, він помер. Помер наш Дорогий Микола Миколаєвич, сердечний друг своєї дружини, заслужений учений і редактор Енциклопедії, симпатичний співробітник, всіма шанований громадянин, мій незабутній учитель і друг.

Софія Парфанович

У КРИШТАЛЕВІЙ КЛІТЦІ

Стояв при трамвайній зупинці і мав бліде обличчя.

— Ви хворі?

— Трохи. Та разом із життям проходить усе. Пройде й це.

— Помилка. Не треба чекати, аж пройде та ще й із життям разом. Треба його прогнати, треба його позбутися якнайшвидше. Хочете, зайдім, поговоримо.

Сиділи один напроти одного й розважували справу.

— Чому б вам не звернутися до лікаря? Маю доброго знайомого. Не маєте замовлення, та з моєю допомогою дістанетесь до нього.

— Я був. Я їхав довго й обдумував, що скажу йому. І як маю скаржитись, що мене болить. Я навіть хвилювався перед зустріччю. Але...

— Прийняв вас коротко й ділово, правда?

— Навіть не просив сісти. Навіть не доторкнувся місця, де в мене хвороба. Коли я зачав говорити, він повернувся спиною й став диктувати до машини якийсь вислід, діягнозу, чи щось. Тож я перестав. Тоді він накреслив декілька слів на папірцях і був за дверима.

— Ясно, паперці скермовували вас до лябораторії і розслідів, що без них ніхто не годен встановити діягнози.

— Там мене пропустили через різні машини й хемічні розсліди й за деякий час я знову повинен був бути в мого доктора. І знову я потішав себе надією, що тепер потраплю поскаржитись на мою хворобу та викинути із себе все зло. І що він займеться ним. Але...

— Доктор знову прийняв вас ділово й поладнав швидко?

— Він навіть не просив мене сісти. Навіть не доторкнув руками болячого місця. Як тільки я вступив у прийомну, він сказав: ага, це добре. Тут вам два роди таблет, приймайте їх і за місяць прийдіть сюди і все буде гаразд, — і я був за дверима.

— Ха, ха, ха! Ви забули: гонорар!

— Між моєю хворобою, що сталася моєю невідлучною товаришкою, і лікарем станули машини, лябораторії й ряд помічників — технічний персонал. Здавалося, що я був тут зайвий: мою хворобу вийняли з мого тіла, покраяли, розібрали, розглянули, оцінили, зважили і дали їй наліпку та замкнули до плящини, досипавши туди якоїсь хемікалії. Але ж я, був хворий! І я пішов в місто з моєю хворобою, я залишився з нею. Таблетки десь там лежать у якійсь шухляді.

— Зле. Вам треба було їх приймати. Лікар, як із цього бачу, добрий. Не багато слів, зате доцільне діяння.

— Дитиною я часто хворів. У мене завжди була висока гарячка. Коли вона наростала, і я мав дрижаки, я страждав, і мене боліло все, і я плакав. І тоді посилали когось по лікаря, тоді не було телефонів. Мене передягали, на ліжку зміняли полотна, і так наставало свято. Нас було багато дітей і завжди котресь було хворе, і Старий Кухар, як ми звали доктора Кухарського, бував часто в нас. Ми, діти, чекали його завжди в скупченій пошані і в якомусь цікавому напруженні. В хаті було так тихо, святково, в повітрі висіло щось велике й таємне. Коли в мене не було дуже високої гарячки й мене не дуже боліло горло, я був гордий, що це я став предметом загальної уваги. І потім: не треба було вчитися граматики, робити рахунків та йти до школи. Інші діти заздрили мені.

Задзвонив дзвінок, і ми скрикували "Доктор!" і ховалися по кутках, очевидно, окрім того, що був хворий. Але тоді старий пан сідав у крісло біля ліжка і з його сухого, поважного обличчя дивилися уважні темні очі. Вони дивилися завсіди пронизливо й вдумливо. Потім він брав мене за руку, і держав її ділово, але твердо. В другій руці держав плоский, ніклевий годинник. Потім він виймав із кишені чорне, ебонітове слухальце, накручував на трубку металевого кружка й прикладав мені трубку до грудей і спини. Його голова пахнула тоді помадою до волосся. Інколи доктор відкладав слухальце і прикладав своє вухо до моєї спини. Воно було холодне, і я любив його.

До старих меблів і приладдя люди мають такий пієтизм, як до предметів мистецтва. Тепер таких слухалець не вживають.

...Потім мама прощалася з ним і непомітно вкладала йому в руку срібну монету, що її лікар теж непомітно всував до грудної кишені. Потім посилали когось до аптеки, і я чекав із нетерплячкою, яка буде коробочка на порошки. Оці квітковані, позолочені коробочки ми, діти, так любили! Це була заплата за хворобу, і тому ми радо приймали порошки, щоб якнайшвидше дістати коробочку.

...Гірше було, коли я діставав високу температуру. Вона наростала й наростала, я горів, але моє тіло ставалося щораз легшим й легшим, аж вкінці я відчував, що піднісся з землі й злинув високо, високо понад неї. Цей лет, це предчування його було чудове. Але там, у країні лету, були різні дивовижі.

Там кружляли кольорові колісцята, кружляли, кружляли, видаючи шкляний шум, і наближувались до мене. Я дивився, як падуть на мене, але не відчував їхнього дотику. Там були великі, пишні овочі, але коли я доторкався їх, вони розпливалися, бо були з воску, і я плакав. Там були вірші, гомерові гексаметри, що їх в сусідній кімнаті скандував мій брат. Вони бралися за руки й маршували, як грецькі вояки. Там гребли весла, що ними Одисей верстав морські шляхи, і Парки пряли свою пряжу життя, мого життя, що висіло на волоску.

Інколи прокидався з гарячкових маячінь і тоді бачив над собою обличчя лікаря, і його уважні очі слідкували за поступом хвороби. На моїй голові й серці був твердий мішок із льодом, і він, чи теж лікарева приявність й сила відганяли страшні маячіння — якісь волохаті потвори, що гналися за мною, якісь прірви, що грозили проковтнути мене. З гарячкових маячінь виринало спершу його поважне обличчя, а потім уже винурювався світ.

— Треба все ж таки подивляти тих давніх лікарів: без інструментів, без машин, без лабораторій і майже без ліків вони знали прекрасно діягностику й лікували, чим було, лікували доцільно, на ті часи. Все ж часи ті минулися.

...минулися. Нині між хворого й лікаря ввійшла машина, лабораторія, цілий світ хемії. Але є щось, чого вони не потраплять доконати: взяти від хворого почування хворости, самітности перед небезпекою, жалю за свій біль, співчуття для себе самого, тривоги в обличчі великого, таємного потойбічного.

— На тих стежках людина завжди самітна, і ніхто за неї не може страждати й помирати.

— Але облегшити їй страждання може. Не тільки ін'єкцією морфіни, старою майже, як світ, і неперевершеною й досі, але дотиком своїх чулих пальців, поглядом своїх розумних очей, навіть самою своєю приявністю.

— На те сьогоднішній лікар не має часу. Це завдання сім'ї хворого. Та й вони не дуже мають час на те. Наш нервовий вік не може витрачати часу на безкорисні справи. Ви, здається, маєте жаль до машин, а я б сказав, що вони знам'я велетенського поступу нашого століття, і я бажав би, щоб ви навчилися більше їх цінити.

— Вони — вияв людського генія, і я клоню перед ним голову.

— Це добре, і ми зараз же підемо в лікарню і я покажу вам чудесні речі й думаю, що поклонитесь тоді машині й примиритесь із сьогочасністю.

***

У затемненій залі стояв молочний екран. На гачках навішано чорних глаких фільмів. Два — три стрибки закруток, і екран заяснів і пропустив крізь чорні більми електричне світло.

— Це звичайні світлини. Техніка, очевидно, значно покращала. Але ви дивіться: чи бачите цю ледве помітну цяточку? Ні? Правда, ви не призвичаєні оглядати рентґенівські світлини. Отже, ця малесенька біла, пухка цяточка — це туберкульоза. Ніякий лікар не в силі викрити її ні вухом, ні оком, ні чим би там не було. Але машина викрила, закріпила, й оце вона тут. А тепер увага: це серія світлин, що показує, що може, хоч не мусить, статися далі з тією цяточкою.

Бачите цю світлину? Ціла засіяна вузликами, білими й густими. Виглядають, як горошини, інколи більші, інколи менші. Що менші, то грізніші. І знову викрити їх без машини неможливо.

Срібне сяйво пронизувало блискучі плитки світлини, і Людина дивилася з побожним подивом на великі й таємні дії людського страждання. Зпоза плетінки ребер і хребців видніла ледве вловима сітка легень, і на ній це значилися білі цятки й цілі пласти. Густою тінню стояло непорушне серце.

— Це тут — майже непрозорий, одностайний пласт — запалення. Його вже ваш старий медікус був би пізнав при допомозі своєї трубки чи вуха. Але бачите цю ніжну сіточку? Це теж запалення. Щось, про що у ваші часи не мали уяви. Це запалення викликує вірус. Щось, про що не знати, чи воно живе, чи тільки кришталик якоїсь токсини чи білковини. Оцю ніжну сіточку воно, чи він, закинув на легені, і штука для вашого приятеля за тяжка для розпізнання. А від цієї сіточки можна померти так само, як он від цього пласту.

В темінні кімнати сяяв екран. І людина корилася його немеркнучому світлу.

— А тепер бачите: ту наче вона? Такі клубки. Це туберкульозний інфільтрат. Але вважайте: тут серед них ви бачите темніші місця. Знаєте, що це? Чекайте, вам щось покажу, щось, що навіть і ви пізнаєте.

На наступній світлині серед вовни інфільтрату лежало круге велике колісця. Було забільшки в долоню і в ньому стояла риска — позем рідини.

— Каверна.

— Це наші бактерії — прутні туберкульози вигризли таке чудесне коліщатко. Не довподоби вам, правда? Щож, кожен хоче жити на цьому світі: людина й бактерія. Ми пожираємо тварин, а нас мікроскопічні бактерії та ультрамікроскопні віруси, та ще хто зна що. З часом про те довідаємось. Але на попередньому фільмі ви бачили розрідження. Це початок. Залишіть його на деякий час і дістанете таке рівненьке коліщатко.

Тепер ще покажу вам іншу техніку, щось нове й прекрасне. Це ляміограми. Погляньте он на цю серію, — на місце попередніх начіпив серію коротших й менших плиток.

— Це одна легеня. Але премудра техніка покраяла її на платівки. Ні, не ножами, а спеціяльним укладом тубусів, сочок чи чого там. Он ця перша. Леге-

ня зовсім темна, невеличкі смужки тільки, просто нічого. На другій ви бачите вже в одному місці темнішу цяткy. Пять, ...шість ...сьомий. Бачите, що тут сталося?! Мала цятка перемінилася в кругленькy, прекрасну дірку. Якби брав світлину в цілості, не викрив би так завчасу цієї каверночки. Але оце на тонких плитках і вона показалася.

Людина стояла в німому подиві На чорнy, наче опукy, й живy леґеню падало з бокy жмутками якесь наче б засвітнє сяйво. В ньому лисніли смужки, вузлики й наче котилася маленька, кругленька дірка.

— Завтра хірyрг витне її ножем. Якби не наші лямінограми, ми не знали б , що вона там. Тyт yже трyбка й вyхо смішно слабі й безсилі. Але хірyргові вони зовсім зайві. Він не пестить свого пацієнта й не чарyє його очима, рyками чи трyбками. Пацієнт спить, його просто немає. Тоненький, зрyчний скальпель стрибає поміж тканинами й відділює хворе від здорового. За деякий час пацієнт вийде з лікарні й забyде, що в нього була колись тyберкyльоза.

— А поки з якоїсь причини новий вyзлик не переміниться в захвалювану вами діркy...

— Бyває. Ми ще не перемогли в боротьбі за вічне життя і постійне здоров'я. Може ми щойно в початках або при кінці старої ери, коли володів ваш доктор. "Завтра" ще перед молодим людством. І в його ім'я я покажy вам ще щось.

Серед кімнати стояла невелика машинка, чи краще сказати стіл. На ньомy лампа з двома дашками — направо й наліво. Технік поклав на стіл дві однакові світлини й покрytив шрyбкy. Лампа заяснiла, й світло пронизало їх.

— Прикладіть очі до оцих тyт двох віконечок і дивіться yважно. Треба достосyвати зір до глибинного бачення. Це ж бо стереоскоп. Під ним плоске стається тривимірним і дістає глибінь.

У кришталевій клітці, сплетеній із кісток, була порожнеча. Але й клітка й порожнеча були, як живі: тривимірні, глибокі, кришталево прозорі. Ожив плоский фільм і дістав глибінь.

На дні барильця лежала плямка. Білою пyшинкою вона тyлилася до ребра, наче невинна овечка до загороди. Вона - хмаринка, що може розпyтати бyрю й принести загладу.

У кришталевій клітці людських грyдей могyтнє проміння викривало затаєного ворога.

Стоячи серед сyтінків кімнати, роз'ясненої тільки сяйвом екрану, людина співала гимн людському генієві.

ПОВНЕ ВИДАННЯ ТВОРІВ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

12 томів у твердій оправі

До кожного тому, а також до кожного більшого твору Лесі Українки додано цінні вступні статті найвидатніших українських літературознавців нашої доби: М. Зерова, Б. Якубовського, П. Филиповича, П. Руліна, О. Бургардта (Ю. Клена), В. Петрова, О. Білецького та інших.

Ціна всіх томів з пересилкою $ 24.00

Замовлення слати на адресу:

M. DENYSIUK

2228 W. Chicago Ave., Chicago 22, Ill., USA

Роман Крохмалюк

ОПАНУВАННЯ МІЖПЛЯНЕТНИХ ПРОСТОРІВ

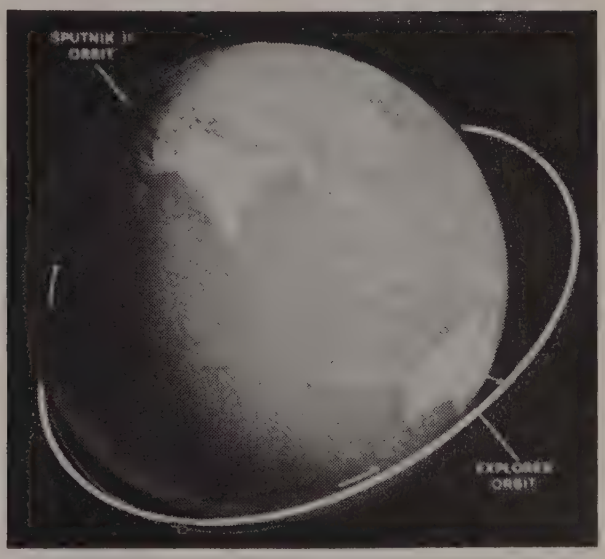

Орбіти перших штучних сателітів

Двадцяте століття визначається небувалим поступом у ділянці природничих наук, а зокрема швидким ростом техніки. Останні два десятиріччя принесли нам таку велику кількість нових, часто переломових у житті людства винаходів, що навіть фахівцеві тяжко слідкувати й познайомитися з науковими підставами важливіших осягів техніки. Розбиття ядра атому та використання атомової енергії здійснюється на наших очах. Ми ввійшли в нову добу, що її можна назвати добою атомової енергії.

Тим часом минулого року, а саме 4. жовтня 1957, цілий світ облетіла вістка про вистрілення в простори першого штучного сателіта нашої земної кулі. Залишаючи на боці всі мотиви політичної та стратегічної натури, мусимо признати, що це дійсно великий осяг техніки, де пальму першентва здобув коротко перед американцями СССР. Тим то дата 4. жовтня 1957 року буде записана в історії техніки, як перша вдала спроба прослідити та опанувати міжплянетарні простори. При великих можливостях американської індустрії можна передбачити, що й Америка не залишиться довго позаду. Доказом цих завзятих змагань є вистрілення американських сателітів.

Астронавтика, що ще недавно була виключно доменою фантастичних повістей, стала дійсністю. Людина від віків гляділа на небо, засіяне зорями, та пробувала розв'язати питання: "Як прослідити ці безмежні космічні простори?" Живемо на дні повітряного океану, що обгортає землю, знаємо, що чим вище вгору відбиваємось від неї, тим рідше повітря. Прослідженy верствy нашої атмосфери, що сягає кругло до висоти 20 миль, називаємо стратосферою. Повище цієї верстви починається йоносфера, де повітря сильно рідке, так що ні наші літаки, ні бальони не можуть там літати.

Розвиток астронавтики завдячуємо докладному пізнанню принципу діяння ракети, а останні вистріли супутників та експльорерів вказують, що ракета покищо є найкращим засобом для міжплянетних летів.

Наукові досліди в ракетній техніці, як теж застосовання ракети в астронавтиці завдячуємо трьом вченим. Беручи хронологічно, були це:

1. росіянин Константин Зіолковський,
2. американець проф. Роберт Ґоттард,
3. німець проф. Герман Оберт.

Константин Зіолковський родився 1857 року, як син поляка (лісового інженера) та матері росіянки. З фаху середньошкільний учитель математики та фізики, він цікавився проблемою космічних летів і прийшов до слушної думки, що з допомогою ракет можливо відбувати лети в космічних просторах. Він теж досліджував теоретично вплив відношення поміж масою ракети й експльозивною силою пального на її швидкість. Декілька коротких наукових статтей Зіолковського на цю тему появилось друком у російському науковому журналі "Научное Обозреніе" в 1903 р.

Про ці розвідки в Европі нічого не знали, але й російські наукові круги ними теж не цікавились.

Другим із черги науковцем, що незалежно від Зіолковського просліджував теоретично й практично лет ракети, був американець д-р Роберт Ґоттард,

проф. технологічного інституту у Вочестері (Массечусетс). Вислід своїх дослідів він опублікував 1916 року в короткій розвідці під наголовком: "Методи для осягнення екстремної висоти". Та проф. Ґоттарда цікавили лиш метеорологічні досліди. Він цілковито не розв'язував питання космічних летів. Одна з останніх його ракет, вистрілена в 1935 році, осягнула висоту 6200 стіп.

Третій із черги був проф. д-р Герман Оберт, що його наука слушно вважає за найбільшого піонера ракетної техніки та за батька астронавтики.

Він цікавився виключно міжплянетними летами. У своїй першій книжці під наголовком: "Ді Ракете цу ден Плянетенроймен", що появилась друком у 1923 році, проф. Оберт подав у стисло науковій формі всі головніші обчислення триступневої ракети та її лету. Його дальші обчислення триступневої ракети розв'язували докладно проблему вистрілення сателіта, а також летів на місяць та до найближчих планет нашої соняшної системи — Венери і Марса. Однак, праця проф. Оберта стрінулась у деяких наукових німецьких колах із великим спротивом.

Зокрема гостро критикував книжку проф. Оберта проф. данціґської політехніки Льоренц, якого між іншим німці уважали за авторитет на полі механіки. Та не всі німецькі вчені поділяли думки Льоренца. У Німеччині постає Астронавтичне Товариство (Ферайн фір Равмшіффарт), що підтримує проф. Оберта матеріяльно й морально у його дальших дослідах. Коло нього ґуртуються дослідники, як ось Макс Фалієр, Вільгельм Лєй, фон Пірке та інші.

Згодом большевики звертають увагу на досліди проф. Оберта з ракетами і, поширивши відповідно давні праці Зіолковського, видають їх книжкою під назвою "Ракета в космическое Пространство". Рівночасно Оссоавіяхім розгортає велику пропаґанду, щоб доказати, що всі поступи в ракетній техніці завдячує людство росіянинові Зіолковському. Його іменують почесним членом Оссоавіяхіму та відзначують орденом Леніна. Тим робом Зіолковський, у той час уже сімдесят кількалітній старець, став національним большевицьким героєм, хоч, крім декількох моделів, не сконструював ані одної ракети і не вистрілив. У той час у Німеччині починає робити перші спроби з ракетами Астронавтичне Товариство. Коли одначе фон Фалієр гине при експльозії ракетного мотору, а ракета, зроблена на замовлення німецького фільмового товариства для фільму "Ді Фрау ім Монде", експльодує, поліція забороняє дальші експерименти з ракетами. Тоді проф. Оберт, огірчений робленими йому труднощами, вертається до свого рідного Семигороду і там заробляє на життя, як учитель математики й фізики в гімназії в місті Медіяші. У цьому часі він працює далі над проблемою будови космічних ракет, видає нову клясичну працю на цю тему й при цьому дістає першу інтернаціональну нагороду за відкриття на полі астронавтики. На цьому закінчилась перша фаза дослідів і праць у ділянці ракетної техніки в Німеччині.

В році 1938 проф. Оберта запрошено на посаду проф. політехніки у Відні, де він на замовлення німецької армії підготовляв у великій таємниці обчислення та пляни ракет, що їх у другій світовій війні німці вистрілювали на Англію. Працюючи у цій важливій військовій ділянці, проф. Оберт прийняв щойно у 1941 році під тиском німецького ґештапо громадянство і щойно тоді дістав призначення працювати в ракетній станиці в Пенемінде, де випробовувати та вистрілювати ракети типу Фау 1 і Фау 2.

На весні 1945 року вдалося большевикам у шаленому марші захопити на коротко перед англійцями лябораторії з обчисленнями та плянами ракет у Пенемінде, як теж і фабрику ракет у місті Нордгавзені, де німці почали саме продукцію міжконтинентальних ракет, що під назвою "Америка" мали бути вистрілювані на ЗДА. Більшість німецьких спеціялістів встигла втекти до Баварії. Сьогодні багато з них (кругло 300) працює в ділянці ракетної техніки в ЗДА. Проф. Оберт, д-р фон Бравн, д-р Дорнбахер, інж. Лей — ось провідні німецькі спеціялісти, що їм Америка завдячує свій поступ у ракетній техніці, а з цим і випуск першого сателіта, відомого під назвою "експльорер".

Випуск штучних сателітів землі — це перша стадія до прослідження космічних просторів. Досліди високих шарів йоносфери можна здійснювати при помочі ракет, устаткованих різними інструментами, що міряють температуру, висоту й ґустоту повітря, як теж і процентову кількість космічних та ультрафіялкових променів. Такі поміри тривають звичайно коротко, кілька хвилин.

Штучні сателіти мають у цьому випадку велику перевагу, бо вони літають місяцями і подають телеметричною методою постійні записи інструментів.

Здавалось би, що при такому скорому ростові астронавтики немає вже ніяких поважних перепон, що не дозволили б людям відбувати такі лети. Та воно так покищо, на жаль, не є. Перепоною є сама людина! Щоб жити й виконувати певну працю в космічних просторах, вона мусить мати там такі самі умовини життя, як на землі. У зв'язку з цим постає цілий ряд біологічних і медичних проблем, і над розв'язкою їх працює цілий штаб учених лікарів та інженерів. Коштовні апаратури для вдержання нормального тиску повітря в ракеті, проблеми його автоматичного очищування від двоокису вуглю, що його людина видихає, далі справа прохарчування.

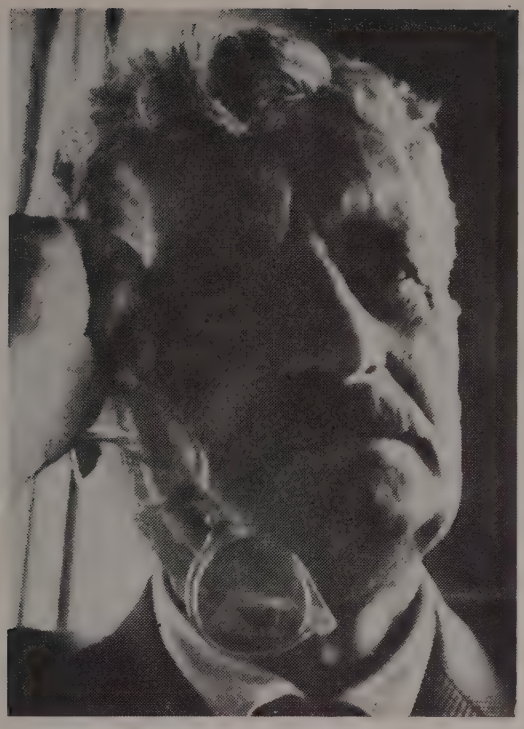

Проф. д-р Герман Оберт

у віддалених від землі космічних просторах, через мале діяння ґравітації, всі речі, як і людина, стають майже безвагі, а все це вимагає практичних пристосовань, що можуть бути винайдені за кілька чи й кільканадцять років. Із часописів знаємо, що досліди над цим переводяться і тут в Америці. В них ліди над цим переводяться і тут в Америці. В них беруть участь визначні німецькі спеціялісти теж із ділянки астромедицини, як д-р Штруґтольд та д-р Габер.

Як бачимо, людина змагає послідовно до поступу в науці й техніці і разом з тим до пізнання дальших таємниць природи. Дійшовши через парову машину, бензиновий мотор до літака й опанувавши повітряні простори, людина старається у дальшому етапі прослідити космічні простори!

Ганна Черінь

ЛИСТ ІЗ УКРАЇНИ

Ось він, лист давно жаданий з дому
У моїй, тремтячій ще, руці...
Лист паперу, сірий, як солома,
Ще й чорнильна пляма на кінці...

Все таке зворушливе й наївне —
Серце зросить, ніби водограй...
З дому лист! Та нитка нерозривна,
Що єднає нас і рідний край.

Те писання — наче мудра книга,
Що вгадати вчить нас із листа,
Як тепер — мороз там чи одлига?
Як там наші села і міста?

Обережність видко в кожнім слові,
І в листі читаємо щораз:
"Слава Богу, ми живі й здорові,
І того ж бажаємо для вас."

Зразу помочі ніхто від нас не просить.
А як їх спитати, що прислать, —
Відповідь: "Усього маєм досить."
Не життя, мовляв, а благодать...

Знаємо, що серце ниє болем,
Що бідою хата обросла,
Та думки й сльоза там під контролем,
І не вільно правду переслать.

Ми ж слова умілo заворожим
Та вкладемо думку до рядка,
Що її не вцілить ум ворожий
І не скреслить цензора рука.

Вишлемо харчі, одежу й ліки,
Ласку перешлемо й співчуття.
Наші ви і ваші ми навіки,
И не здамо надій на вороття,

Ані віри, що в ясну хвилину
Стрінеться роз'єднана сім'я,
Та з'єднає нас в одну родину,
України славної ім'я.

УВАГА! **НОВА УКРАЇНСЬКА РАДІОПЕРЕДАЧА В ЧІКАҐО** УВАГА!

Організацій Визвольного Фронту (ООЧСУ, СУМА,АП АБН, Т-во к. в. УПА, ТУСМ).

кожного четверга в год. 9.30 — 10 вечором

на радіовисильні WOPA 1490 або ФМ 102,3.

У програмі: політичні та господарські новини з коментарями, вісті з України, хроніка з українського життя на чужині та літературно-музична частина.

Замовлення оголошень спрямовувати на адресу:

U O of L F

2457 W. Chicago Ave, **JUniper 8-2630** CHICAGO 22, Ill., USA

В. Сварог

ПОТРЕБИ Й НЕДУГИ НАШОЇ ЛІТЕРАТУРИ

(Кілька актуальних думок)

Почну із застереження: у цій статті я нічого не говоритиму про сьогочасну українську підсозетську літературу. Усунувши бо з неї всіх яскравих, здібних до самостійного мислення авторів, большевицька Москва перетворила її на дике поле, де дозволяє рости лише бур'янам.

Від цієї жорстоко вимуштрованої літератури, що не сміє виходити за межі вузького, офіційно схваленого кругу тем, не можна чекати ні свіжих мислей, ні скількинебудь правдивого відображення життя. Навіть «між рядками» не багато прочитаєш. До краю збіднена духово та спровінціялізована, ця література стала цвинтарем для талантів, що могли б розквітнути в інших політичних обставинах. Виплекати дорідне, доброякісне зерно, що з нього могла б колись розвинутись велика література майбутньої вільної України, мусіла б може наша еміграція. Але... чи вона плекає?

На протязі всієї своєї історії наша література лише подекуди спромоглася окремими поривами підноситись до вищого рівня. Та кожного разу окупанти знову брутально збивали її в прірву провінціялізму. Наскільки важко перебороти цю спадщину нав'язаного нам провінціялізму, ми нині наочно бачимо на прикладі навіть нашої емігрантської літератури.

У нашій літературі не було постійного неухильного зростання майстерности, що супроводжувалося б відповідним ростом зрілости світосприймання, отже й загальної культури. Переважна більшість наших письменників, як у старій, так і в підсовєтській та еміграційній нашій літературі, навіть не наблизилась до здійснення своїх потенціяльних можлизостей. Сумними прикладами цього можуть бути хоч би такі автори, як Хвильовий, Куліш чи Яновський. Всіх їх занапастила страшна епоха.

Придивімося ближче до нашої емігрантської літератури, де здійснилася найзаповітніша мрія найкращих синів нашого народу — звільнення від чужої цензури, що на протязі сторіч калічила наше національно-культурне життя. Чи використовуємо ми цю свободу?

Її середній рівень нижчий зід усіх можливих стандартів. Лексично вбога мова та безстильовість роблять її загальний колір сірим. Їй бракує не лише формальних шукань, а й свіжих мислей, цікавих тем, модерного (в кращому розумінні цього слова) світосприймання та здібности до самокритики.

Не шукаючи покищо тем більшого значення, візьмемо за приклад трактування деким із наших письменників теми кохання. Чи треба зідзначати, що ця тема, як і всі теми внутрішнього життя людини, проблеми її відношення до інших людей, до навколішнього світу, до основних явищ життя, — це одвічно актуальні теми, що лежать в основі всякої літератури?

Нещодавно ряд опозідань, присвячених «любовній темі», написали письменники Анатоль Галан і Іван Смолій. В оповіданні «Чарівна дружина» А. Галан вивів заміжню жінку, її чоловіка та її коханців. Між нею і цими мужчинами немає абсолютно жодних духових зв'язків — того, що колись називалося єднанням душ. Усіх цих людей звів до купи голий фізіологічний інстинкт без будь-яких претензій на поезію, на якесь вище почуття. Ті сили, що їх одне до одного притягають чи одне від одного відштовхують, — суто тваринного порядку. В перипетіях їх взаємин немає глибшого сенсу. Їх кохання внутрішньо порожнє й нецікаве.

В оповіданні І. Смолія «Манекени» зображено мистця, що закохався в жінку, для якої він з його мистецтвом та духовими інтересами абсолютно чужий. Їх одружіння кінчається тим, що вона покидає його. Мистець, людина, здавалося б, вищого інтелекту, дуже трагічно переживає розлуку з жінкою, яку він кохав без жодного духового зв'язку з нею. Таким чином, і в цьому опозіданні справжнім героєм виступає неприкрашений фізіологічний інстинкт.

Автори цих оповідань можуть сказати мені, що в реальному житті є дуже багато випадків саме такого кохання «на нижчому рівні». Це безперечно так, але що ж із того?

Чи варто описувати таке «кохання», де немає ні поезії, ні краси душевної, ні глибших моральних проблем? На які мисли й висновки можуть навести такого роду оповідання? Чи пізнаємо ми людину й життя краще, прочитавши таке оповідання? Чи є в цих сюжетах хоч би щонебудь, що задовольнило б наше естетичне почуття?

Ми охоче простили б літературному творові (отже й його авторові) деяку кострубатість, необробленість стилю, — бо всі ми знаємо, як трудно віддаватися літературній праці в наших умовах, — якби в цьому творі були цікаві думки, свіжі спостереження, духове багатство, прагнення, шукання.

Може краще ставить актуальні для нашого часу проблеми «модерністський» сектор нашої літера-

тури? Я розкриваю «Українську літературну газету» й читаю зірш Богдана Рубчака «Спомин про місяць»:

Піднімеш на долонях
мощі місяця
до моїх уст. Я сцілую їх
І вони запалять білий
вогонь у моїй душі.

.....

Віддай місяцю все:
і страждання, і радість,
і кохання міцне на розпаленій сонцем землі,
і буханець хліба в руках працьовитих,
і дитинну молитву,
і вагітність мовчання, і співу бантежність,
і погляд спокійний, і спокій цвинтарищ,
і озера, і хмари —
віддай місяцю все,
холодному місяцю.

Емма Андієвська у вірші «Фрагмент літа» пише:

Я йду в повітрі без доріг,
Минаю рай з святими.
Пустує рай — всі на землі,
Лиш я бреду світами.
У мене келех — небеса,
Два сонця — черевики,
І трубами горить роса
В озонових повіках.

Нехай ті з читачів, що мають дозвілля й охоту, пошукають у такого роду поезії глибокого змісту й сенсу чи бодай якоїсь поезії — хоч би й без змісту!

У злизі сірої некваліфікованої літератури та в самореклямі «модерністів» губляться окремі твори вдумливих і серйозних авторів, що пишуть не л... для сякого-такого «самоздійснення», але й для читачів. Але чи багато в нас авторів, що сміливо виломилися з вузьких, давно вже застарілих рамок безкрилого натуралізму та побутоописування, хронікального й мілкодумного викладу дріб'язкових або давно вже багато разів описаних фактів, з однієї сторони, а з другої сторони, авторів, що зрозуміли, що в наші часи не можна заглиблюватися з глибокодумну «контемпляцію» власного пупа, як це роблять «модерністи», ігноруючи ту просту істину, що коли література відмовляється зміцнювати й збагачувати людський розум, то вона неминуче перетворюється на заперечення життя та запрошення занепаду.

Відзначені вище недуги в чималій частині нашої літератури викликають думку про те, що десь, на якомусь повороті наші автори збочили, взяли не ту дорогу й потрапили куди не слід. Забулися якісь кардинальні істини, прозідні засади — які забути тим легше, що вони надто елементарні й іноді здаються застарілими.

Може нам треба пригадати чи якось наново зформулювати — в сзітлі нашого трагічного досвіду — оті всі істини та принципи? Може треба знову поставити давно не нове, але й досі ще актуальне питання про те, якою мусить бути наша література?

На цю тему дискутували й дискутують не тільки в нас на еміграції. Про це вислозлювались і неокласики на чолі з М. Зеровим, і ваплітяни на чолі з М. Хвильовим. Ще раніше над цією проблемою думали і народники, і тодішні «модерністи», думали і Л. Українка, і І. Франко...

***

Що саме ми маємо на увазі, коли говоримо про українську літературу? Що саме робить її українською? Що надає їй украиського, якщо можна так висловитися, аромату?

Може українська мова, якою вона пишеться? Ні, не насамперед, бо в підсовєтській Україні нині пишеться українською мозою багато такого, що до українства не має жодного відношення. Може сюжети з українського життя? Але ж і в російській і в польській літературі є багато творів з українською тематикою, проте вони до української літератури не належать. Може те, що наша література відображає наш національний характер і наше світосприймання?

Усім відомо, що навряд чи є небезпечніші узагальнення, ніж ті, що їх роблять про національний характер та темперамент. Деякі автори навіть взажають, що ніяких національних характерів нема взагалі, що вони створені літературою, мовляв, дядько Сем зовсім не типізує більшости американців, а славнозвісний Джон Бул аніяк не схожий на пересічного англійця.

До певної міри це празда, як правда й те, що література відограє видатну ролю у формуванні так званого національного характеру. З другої сторони, загальнонаціональна література з'являється тоді, коли нація в основному вже сформувалася, як результат тривалих історичних процесів. Таким чином література знаходить та конденсує своєрідні риси вдачі, зластиві найбільш «репрезентативним» групам даного народу. Ці риси література потім «прищеплює» ширшим масам народу.

Як же справа з нами самими? Чи спромоглися ми на осягнення своєрідної якости — чогось такого, що є безсумнівно нашим власним?

Щоб відповісти на це запитання, не досить буде вказати лише на використання українського матеріялу в літературі чи на розвиток української мови. Французький письменник Антуан де Сен-Екзюпері нагадує нам:

«Те, що ми називаємо націею, безперечно, не є сумою релігій, звичаїв, міст, сел та іншого, що людський розум може в будь-який час додати до цього. Нація — це Буття».

Використання місцевого матеріялу само по собі ще не створює духу національної літератури. Матеріял мусить бути асимільований, усвідомлений,

розтлумачений. І якщо ми хочемо, щоб він був цікавий та значний також для інших народів, то він має бути пов'язаний із загальним досвідом усього людства. Але насамперед ми повинні через нашу літературу пізнати й зрозуміти самих себе. Лише тоді, коли цього досягнемо, ми зможемо думати й про те, щоб вийти на світову арену.

Понад сто років тому американський письменник Емерсон сказав своїм землякам, що «вони занадто довго прислухалися до муз Европи». Своє звернення до письменників він закінчив на ноті спокійного, але впевненого чекання своєрідної американської літератури. Вітмен, його пристрасний учень, раз-у-раз повторював виклик, зроблений американській літературі Емерсоном. Про наступний період історії американської літератури один із істориків пише:

«Ніколи ще не було народу, що так нетерпеливо прагнув рости та був так інтенсивно заінтересований у муках свого росту. Ми ніколи не стомлюємось оцінювати самих себе; ми просто любимо міряти себе».

Чи можемо ми сказати це й про себе, про свою літературу? Але ж нам нині, як давно вже нікому іншому, треба рости, та бути життєзо заінтересованими з своїх «муках росту».

Чи можемо ми дозволити собі плекання дрібних честолюбств, «умаслення» малесеньких амбіцій, толеранцію мілкодумства, провінціялізму, безкультурности, малограмотности, графоманства, епігонства, снобізму?

Чи можемо ми спочити на незаслужених ще нами лаврах, жити лише сучасною швидкобіжною хвилиною, не заглядаючи жадібним зором у майбутнє нашого народу? Чи не саме нам треба особливо культивувати дух сподівання, дух віри в свій народ, певности в його духовому відродженні, і особливо дух самокритики, що без нього ніякого відродження нам ніколи не мати.

Чи отой дух, чи може краще сказати, почуття чекання не було у величезній мірі притаманне нашим старим письменникам та діячам, чи не завдяки цьому почуттю певности Шевченко, Франко, Леся Українка, Грінченко, Коцюбинський та інші письменники стали виразниками нашого національного духу — духу, що виростає з прагнення нашого народу вирватися нагору з льоху, куди його замкнено!

Звичайно, ідеал волі не є чимсь таким, що ми можемо назвати нашою своєрідною українською властивістю. Люди вмирали за нього ще за багато сторіч до того, як на сзіті сформувалася українська нація. Але чекання волі — сподівання незламного спокійно впевненого — мусить надихати нас у найбільшій мірі. Тоді, коли ми втратимо це почуття, цю практичну проекцію своєї природженої якости, ми усвідомимо, що сторіччя неволі остаточно зломили, здеформували нас, і ми зів'яли, не встигши розквітнути.

Якщо національна література повинна відображати дух нації, то вона повинна мати своє коріння у самопізнанні. А пізнати самих себе, як націю, тобто як ціле, ми не зможемо, доки не вивчимо докладно всіх частин того цілого. Звідси видно вартість так званого «регіоналізму» в загальнонаціональній літературі, себто наявности в ній крайових літератур.

Відображаючи своєрідність окремих «племінних» груп, ці місцеві літератури разом із тим показують, як із суми цих груп твориться народ — синтеза по-своєму відмінних і одночасно споріднених елементів, що з непереможною силою прагнуть до об'єднання в загальнонаціональнім тілі.

Покищо найбільш розвинена наша регіональна література — це західньоукраїнська, що має за собою дозгий процес самостійного існування. У східньоукраїнській літаратурі регіоналізм розвинений слабіше. Знайти його можна голозним чином у творах старої літератури та в мемуарах. Із цього погляд особливо цікава автобіографічна повість Г. Журби.

Ще треба завважити, що в нашій емігрантській літературі не знайшли належного відображення кілька важливих секторів нашого народу: напр., робітництво, вищий шар інтелектуалів, тощо.

Щоправда, в західньоукраїнській літературі життя інтеліґенції висвітлено назагал краще, хоч теж не досить. У східньоукраїнській літературі місто показано покищо переважно картинами з життя дрібного міщанства. Може до цього спричинилася та обставина, що як робітництво, так і горішній шар інтеліґенці (особливо технічна інтеліґенція), як правило, майже не користуються українською мовою — в зв'язку з особливими умозами їх життя та чималим зросійщенням цих верств. Саме тому совєто-українські твори з життя робітників справляють враження перекладених — при чому перекладених погано — з російської мови.

Іншою загальною хибою нашої літератури є нерозвиненість історичної белетристики — конче й особлизо потрібної народові, що прагне до культурного відродження та самостійного політичного життя. Наше історичне минуле геть спотворене й викривлене в тзорах російської і польської літератури. Дуже багато українців читали ці твори, але не читали історичних творів, написаних із позицій наших національних прагнень. Конче потрібні історично правдиві твори про українську минувшину, що виховували б в наших людях національну свідомість і гордість.

Слабість нашої історичної белетрестики тим дивніша, що нині, як з американській, так і в інших світових літературах історична белетрестика щораз більше входить у моду. Між іншим цю моду на іс-

торичний роман пояснюють також реакцією читацьких мас проти надмірно суб'єктивного змісту модерної літератури. Читачам набридло те, що письменники раз-у-раз «протягають» їх через надокучливий лябіринт свого, тобто письменницького, «я».

Відкриваючи книгу, читачі хочуть зустріти в ній ще когось іншого, крім автора, ще раз і непереконливо переодягненого в нову одежу. Читачам набридла атмосфера песимізму та розчарування з людях, що нею насичена новочасна література. Зокрема, щодо нас, українців, то в нашій історії, крім темних сторінок, є ясні, є виразна вихідна лінія, що хоч і ламаним зигзаком, але йде вгору, не зважаючи на запеклу протидію ворожих сил.

**
*

Прочитавши вищесказане, наші «модерністи», напевно, насуплять брови:

— Назіть і тут нам щоразу нав'язують якесь — якщо не соц, то нацзамовлення, якісь громадські обов'язки...

Панове жерці «чистого митецтва» можуть не турбуватися. Ніхто не збирається витягати їх із їхніх «башт із слонової кости» та заважати їм гратися в духовидців. Ця стаття звернена до тих письменників, що визнають суспільно-етичну функцію літератури та згодні з тим, що в найближчому майбутньому світова література мусітиме змагати до відновлення гідности людського духу, а наша література зокрема — до якнайширшої участи у формуванні нашого національного духу у всіх його виявах.

«Модерністські» течії останньої чверти минулого та початку цього сторіччя виявились для цього непридатними. Крайній натуралізм минулої епохи теж помер. Література позинна прямувати до нового реалізму, де візія і прагнення сполучалися б із фактами реального життя.

У наші часи вся будова життя зазнає величезного натиску руїнничих сил. Ці сили є породженням тієї хворої ментальности, що призвела до появи тоталітарних ідеологій та режимів, з однієї, а з другої — до розчарування в людині й до цинізму.

Яким буде світ у майбутньому — ніхто сказати не може, але ми певні, що комунізмові не вдасться опанувати його. Проти большевицького режиму вже повстає — нехай покищо лише в глибинах своєї свідомости — молодь у самій середині його імперії.

Майбутній світ, напезно, буде в чималій мірі відмінний від нинішнього. Треба сподіватися, що людство після багатьох помилок зрозуміє нарешті, що в усіх тих кризах, яких воно зазнавало й продовжує зазнавати, винне лише воно само.

Тепер ще раз вернімось до проблеми літератури. Бувають часи, коли перед лицем практичних життєвих завдань, у часи великих рішень ми повинні знову продумати, очистити, збагатити та ствердити віковічні наші істини й вартості, виявлені в літературі.

І ще одне: ми знову мусимо навчитися того, від чого встигли в чималій мірі відвикнути під час недавнього нашого лихоліття, а саме — навчитись мріяти. Письменниця М. Колем пише в своєму тзорі «З цього покоління»:

«Навіть найменш обдаровані з людських істот мають, поруч з реальним життям, також життя у мріях, хоч би це були найзужчі, найобмеженіші мрії. Але які б це мрії не були, вони займають чималу частину життя кожної людини — іноді до такої міри, що майже зовсім усувають життя в зовнішній дійсності.»

Одним із завдань мистецтза є формувати це «життя у мріях», надавати йому такої форми, що допомогла б людям осягнути вищу свідомість, глибше сповільнювання з життям, сильніші почуття, тоншу інтелігентність, благороднішу уяву... Так, як наш час складається з ночі й дня, життя складається з зовнішньої реальности і мрій. Таким чином, розвиток і щастя людини залежать не тільки від її буденного життя, але й від піднесення її життя з мріях.

У нашій літературі теж повинно бути більше цього «життя в мріях» — але, звичайно, не в сюрреалістичних мріях хворої психіки, а в творчих мріях здорових, сильних, цілеспрямованих людей. Це конче потрібно, якщо література в цей час хоче мати якесь реальне значення для нас.

В теперішній історичний момент, коли західній світ захзорів на параліч волі та песимізм, нашій літреатурі надало б свіжости, яскравости і своєрідности саме оте «почуття чекання», цілеспрямована й вольова мрія, тверда впевненість у великому майбутньому сзого народу, віра в його життєву силу, в його прагнення звільнитися від большевицької неволі Це почуття впевненості й чекання, ця мріявізія не мають нічого спільного з тим тривіяльним «казенним оптимізмом», що його чомусь вирішив приписати мені В. Державин.

Якби ми надали сзоїй літературі такого тону твердого чекання і певности, то західній світ у своїх пошуках нових мислей і настроїв міг би «відкрити» нас та піднести нашу еміграційну літературу на щит. Але мистецьки цінних творів такого характеру в нас іще так мало, що їх буквально можна перелічити на пальцях...

Якщо ми не зможемо оцінити як слід силу людської мрії і прагнень, що надихали наших національних героїв та кращих письменників, якщо ми будемо чіплятися лише за матеріяльні вартості, то вже наші діти побачать, що ми шукали тільки «раю для дурнів».

Ніхто з нас не має права перекладати на плечі громади свою індивідуальну відповідальність, а само-

му поринати в мілке, болотяне існуваннячко. Більшість наших проблем не поза нами, а з середині нас самих.

Тепер знову пильно придивімось до нашої літератури, що має відображати наше духове життя, наші мрії, наше прагнення до спіритуального збагачення та якнайповнішого самоздійснення. Чого цій літературі бракує і чого їй треба позбутися?

«Діяпазон» нашої емігрантської літератури досить широкий — від «Української літературної газети» до «Волосожара» (якщо його взагалі варто називати літературою). В різноманітності літературного пейзажу власне немає нічого негативного. Я не за прямолінійний дидактизм, не за канонізацію якоїсь однієї літературної форми, нарешті, не за те, щоб автори рухалися по якихось «безпомилкових прямих лініях, по циркулярних кругах»; по них можуть ходити лише машини. Я й поготів не за натуралізм чи за примітивний реалізм. Література повинна зід побуту перейти до Буття.

Література може розвиватися лише шляхом дискусій — при умові, звичайно, що ці дискусії матимуть високопринциповий характер. На жаль більшість наших літературних груп (уживаю це слово умовно, бо всі наші літературні угрупування дуже неоформлені й плинкі) мало турбуються про організацію літературної громадськости, про піднесення літературної культури, про серйозну постазу літературно-громадських питань.

Низький рівень літературної культури більшости наших авторів призвів до крайньої беззідповідальности літературно-критичних оцінок у нашій пресі — отже до фактичного занепаду в нас літературної критики. Звідси — брак самокритики наших письменників.

Все це має своїм наслідком те, що наша літера тура відограє нині з громадському житті майж непомітну ролю, бо хворіє на такі недуги, як про вінціяльна вузькість обріїв, пласкість творчої уяви а значить і неоригінальність, сюжетну анемію, хи ткість мовостилю, двомірність своїх героїв. Чи тре ба говорити, що така література не може мати ба гато спільного із справжньою серйозною проблема тикою сучасности.

З вищесказаного слід зробити кілька «організа ційних», якщо можна так висловитися, висновків нам потрібна широка й гаряча літературна диску сія, чітке оформлення літературних груп (але н «гуртківщини»), високо принципова критика, щ увесь час розбурхувала б, збуджувала б наших ав торів та зимагала б від них мислі й праці, невпин ного творчого самовдосконалення й піднесення мис тецького смаку, самоосвіти, відмозлення від штам пів, безнастанних творчих шукань, але без відмов від самобутности та зірности кращим національни традиціям.

Якщо ми не доможемося оживлення нашого літе ратурного процесу, то нам доведеться віч-на-ві зустрітися з небезпекою залишитися без вартісно літератури. Перелічені вище недуги можуть при звести до розпаду нашої літератури, як активно громадської сили. Всім, хто турбується про дол нашого письменства, треба серйозно над цим за мислитись.

ЗАМІСТЬ $ 38.90 ЛИШЕ ЗА $ 33.90

на сплати по одному долярові тижнево можете придбати тепер

комплет видань Видавництва М. Денисюка
22 дотепер видані книжки в твердій оправі з позолоченням

А. Лобачевський

ЦІННЕ КУЛЬТУРНЕ НАДБАННЯ

Обкладинка платівки, з церковними піснями з портретом диригента проф. І. Трухлого

Понад сорок років тому в Києві автор цих рядків мав щастя чути концерт коляд і щедрівок у виконанні студентського хору під управою О. Кошиця. Враження від чудового співу цього хору й досі залишилося живе й незатерте та, мабуть, залишиться таким і до кінця життя. Подібне враження залишив також духовний концерт хору проф. І. Трухлого, що відбувся у скитальчому таборі в Німеччині після другої світової війни. Кожна згадка про ці й подібні їм концерти чи не в кожного, хто їх чув, викликає жаль, що вдруге він ніколи вже не зможе їх почути і, хоч би дав не знати які скарби, не зможе вдруге пережити тих самих, що й тоді, хвилин естетичної насолоди.

Проте й без великих скарбів можна було б слухати ці концерти тепер і в майбутньому, якщо б вони були записані на грамофонні платівки; однак, фонографічного запису концертів студентського хору О. Кошиця та Української Республіканської Капелі не зроблено, хоч у той час було те технічно можливе. Напевно й гроші на це знайшлися б в Української Держави, що видавала великі суми на подорож Української Республіканської Капелі по Європі. Та, видко, не було кому подбати, щоб такий неоціненний скарб української культури був збережений для майбутніх поколінь.

Живемо в часах, коли техніка звукозапису та репродукційна апаратура дуже вдосконалилися. Грамофонні платівки, знані під назвою «Ні - Фі» («гай-фай», або «гай фіделіті», тобто висока вірність передачі), а також система репродукційного уладження тієї самої назви дають змогу чути в себе вдома спів і музику, передавані з такою точністю і в такому природньому звучанні, ніби ми їх чуємо безпосередньо з концертової естради. І знов таки українці чомусь не користають із новітніх винаходів. Українських грамофонних платівок «гай фай», якщо не рахувати трьох-чотирьох передруків із совєтських видань, донедавна зовсім не було.

Щойно в листопаді, чи на початку грудня минулого року появилися в продажі дві, перші у вільному світі, українські грамофонні платівки «гай-фай». Ці платівки, випущені в світ видавництвом «Белфрі» («Дзвінниця») необрахованою на прибуток корпорацією в Нью Йорку, були виконані в студії знаної американської фірми «Ар-Сі-Ей» (Радійова Корпорація Амарики), що свідчить про високу якість їхнього технічного виконання. На одній із цих платівок записано 15 українських коляд і щедрівок в обробці Кошиця, Леонтовича, Стеценка та ін., на другій, що по-англійському називається «Repentance» («Покаяння»), — духовний концерт, який складається з 9 церковних співів в укладі українських композиторів і тих чужинецьких, що своїм стилем творчости належать до київської школи церковної музики, а саме: 1) «Благословен, хто йде у ім'я Господнє» — Кошиця, 2) «Отче наш» — Кошиця, 3) «Херувімська» — Музическу, 4) «Нині відпускаєш» — Архангельського, 5) «Покаяння» — Веделя, 6) «Слава на небі Богу» — Бортнянського, 7) «Господи, почуй молитву мою» — Архангельського, 8) «Хваліть ім'я Господнє» — Іванова і 9) «Тебе, Бога, хвалимо» — Бортнянського. Обидва концерти виконав ньюйоркський хор під диригентурою проф. І. Трухлого.

Зразковим зовнішнім оформленням своїх платівок Видавництво «Дзвінниця» зробило все, щоб вони могли проробити собі дорогу також до англомовних покупців і гідно репрезентували серед них українське ім'я та культуру. До обох платівок долучено окремі картки з перекладом на англійську мову тексту записаних на кожній із них співів. Одну окладинку прикрашує стилевий малюнок українських колядників, другу — гарно виконаний, ре-

презентативний портрет проф. Трухлого. На відворотному боці першої окладинки подана англійською мовою довідка про давнє походження українських коляд і щедрівок та про тих українських композиторів, що збирали їх із уст народу й музично обробляли, на другій — стисла, ядерна історія українського церковного співу, а також на обох окладинках — короткий життепис проф. Трухлого.

Як подає цей життепис, проф. І. Трухлий належить до грона українських диригентів, що разом із Кошицем, Леонтовичем, Лисенком і Стеценком розвивали свою діяльність у періоді найпишнішого розквіту традиції «Київської Школи» хорового співу. Його особиста приязнь із О. Кошицем і К. Стеценком мала наслідком взаємину творчих ідей, що дуже зблизила їх інтерпретацію української пісні в суто національному дусі та стилі.

Проф. Іван Трухлий народився на Полтавщині, в родині учителя. Після студій у Київській Консерваторії та на фізико-математичному факультеті Київського Університету, що його він скінчив у 1910 р., проф. Трухлий учителював на передмісті Києва, в Демієвці. Одночасно він диригував хором студенток Київських Вищих Жіночих Курсів (так тоді називався окремий жіночий університет) і був заступником диригента славетнього студентського хору, що ним диригував О. Кошиць. Коли була зорганізована Українська Республіканська Капеля під управою Кошиця, проф. Трухлий став її членом і скарбником. Як один із найвидатніших співаків Капелі, він об'їхав із нею всю Европу і був учасником її блискучих тріюмфів. По розпаді Капелі та від'їзді частини її на чолі з О. Кошицем до Америки, проф. Трухлий оселився в Карпатській Україні, де від 1922 до 1939 року працював, як професор Торговельної Академії, спершу в Ужгороді, а потім у Мукачеві. Там він зорганізував студентський хор і диригував хором мукачівської катедри. Його мистецькі концерти в Карпатській Україні мали велику славу та популярність і в значній мірі спричинилися до національного освідомлення і культурно-мистецького піднесення широких мас наших закарпатських братів. В 1939 році проф. Трухлий із гуртом молоді залишив під кулями мадярських займанців Карпатську Україну й перейшов до Словаччини. Викладаючи в Торговельній Академії у Братіславі, він одночасно зорганізував хор. Із цим хором давав концерти в радію та з естради по всій Словаччині. Своїми мистецькими концертами проф. Трухлий приносив велику естетичну втіху та моральну підтримку українським утікачам, а в чужинців здобував глибоку пошану до української культури. В 1945 році проф. Трухлий переїхав до Німеччини і тут продовжував свою мистецьку діяльність, організуючи студентський хор у Мюнхені, де він був професором Української Високої Економічної Школи, і хор ім. Кошиця в Авґсбурзі, де він мешкав і вчителював в українській гімназії. З цими хорами він давав чудові, незабутні своїм глибоким враженням концерти в різних містах Баварії для українців, німців і американського війська. Хор ім. Кошиця був, окрім того, ще й своєрідним церковним хором: після того, як членів хору разом із іншими українськими скитальцями перенесено на життя до таборів в м. Ляйпгаймі, хор цей, зложений із хористів обох віровизнань, співав у повному складі на Божих службах попеременно у православній і в українській католицькій церкві. Тепер проф. Трухлий перебуває в Нью Йорку, де диригує хором, що його концерти записані на обговорюваних у цій статті грамофонних платівках.

Хор цей у переважній більшості складається з хористів теперішнього молодого покоління, відірваного від плеканих колись в Україні традицій хорового співу. Чимало цих хористів вчиться сольоспіву в американських музичних школах, здобуваючи відмінні від наших співочі навики, стиль і постанову голосу. І ось проф. Трухлий, один із плеяди київських диригентів 1910-1920 років, защіплює український традиційний пісенний стиль і дух новому поколінню.

В якій мірі вдалося проф. Трухлому поєднати блискучі досягнення українського диригентського мистецтва з голосовим матеріялом його молодих хористів, про це нехай судять фахові музичні критики. До речі, відгуки музик і музикологів на його концерти з естради і на його недавно видані платівки наскрізь прихильні та стверджують видатний мистецький успіх сеньйора українських диригентів. І тому, пишучи ці рядки, я, пересічний любитель хорового співу, не маю ні наміру, ні потреби входити в невластивзу мені ролю музичного критика; я лише ділюся своїми враженнями з тими читачами журналу, що не мали нагоди слухати концерти хору проф. Трухлого; бо ймовірно, аналогічні враження роблять ці концерти на кожного слухача, що любить хоровий спів.

Такий слухач, на відміну від фахового музики або музичного критика, може й не визнаватися на тонкощах техніки хорового співу, проте, слухаючи концерти хору проф. Трухлого, підсвідомо відчуває досвідчену руку диригента, що досконало володіє засобами викликання глибоких духових переживань. При тім проф. Трухлий не старається підкреслено демонструвати слухачеві свої досягнення в формально-технічній сторінці хорового співу: вони в нього лише засіб до мети, а не мета для самої себе, і ніколи не переходять у своєрідну музичну акробатику, що часом дивує слухача, але ніколи не зворушує його. Не мале значення має також довір'я, що прокидається в слухача, як тільки він на прикладах дзох-трьох знаних йому пісень переконується, що проф. Трухлий не впроваджує у вико-

нувані його хором пісні ніяких змін і додатків «від себе», як це роблять деякі інші диригенти, що не раз змінюють музичний твір до непізнання. Проф. Трухлий осягає бажаний мистецький ефект докладним виконанням взору композитора і проникливим розкриттям його інтенції та питомого авторові стилю. Цей ефект він осягає з тим більшим успіхом, що й слухач, сприймаючи виконуваний його хором твір, з довір'ям розкриває своє серце назустріч його щирості й правдивості.

Ці прикмети мистецької творчости проф. Трухлого виявилися також і в концертах записаних на обидвох недавно виданих грамофонних платівках. Його духовний концерт — це справжнє джерело релігійного настрою, духового піднесення до висот, звідки щоденні турботи й прикрості видаються мізерними, незначними. Платівка з цим концертом буде неоціненним скарбом у кожній християнській родині та для кожного, хто шукає спокою для свого серця і духового відпочинку серед нервової метушні й гамору великоміського життя.

Українські коляди та щедрівки переважно такі, що у виконанні інших хорів їх рідко або й ніколи не доводиться тепер чути, становлять зміст другої платівки. Всі вони звучать так свіжо й рідно, що видаються подувом запашного вітру з України, не теперішньої, де коляди зже не лунають, а України наших мрій. Цей вітер із України, аромат її степів, що відчувається в співі хору проф. Трухлого, дає надію, що його платізки будуть в українській родині тим сьогочасним євшан-зіллям, що збереже її дітей від забуття, хто вони, «чиї сини, яких батьків».

ПОПУЛЯРНА РАДІОГОДИНА
В ЧІКАҐО
п. н. "ГОЛОС СВОБОДИ"
З авдиціями Союзу Українок, СУМА і АБН.

EV 4-5348 Л. І С. САМБІРСЬКІ **2243 W. THOMAS STR.**
2 рази в тижні: — П'ЯТНИЦЯ — СУБОТА — 2 рази в тижні:
Год. 6.30 вечора. **W. H. F. C. 1450 — F. M. 97,9**

ПОДАЄ:

Міжнародний політичний огляд і коментарі, вісті з України, новини з українського громадського життя, передачі для дітей і молоді, літературно-музичні авдиції, гуморески, спортову радіохвилину, передачі про Україну англійською мовою, виступи представників Товариств, календар імпрез, інтерв'ю, оголошення купців і промисловців та інші цікаві новини.

Д-р Ст. Самбірський виробляє також забезпечення на доми, меблі, життя й т. п.

ХАЙ ВІЧНА БУДЕ ПРО НИХ ПАМ'ЯТЬ

Ще так недавно вибув із загрозливо проріджених рядів українських істориків незабутній **Борис Крупницький**, а вже знову наспіла з Рідного Краю вістка про смерть двох старших, заслужених українських істориків: **проф. Омеляна Терлецького й д-ра Богдана Барвінського.** . . .

Обидва Покійники належали до того покоління українських вчених, що під проводом сл. п. проф. Михайла Грушевського згуртувались при Науковому Т-ві ім. Шевченка і працювали там над розвитком науки на користь рідного народу.

Проф. Омелян Терлецький народився 2. грудня 1873 р. на наших західніх окраїнах, у селі Крамарівці, ярославського повіту, де батько його о. Антін був парохом. Середню освіту пройшов у гімназіях в Ярославі і Стрию, а університетські студії відбував у Львові. Короткий час Покійний був учнем проф. Михайла Грушевського, бо докінчував свої студії, як і його товариші сл. п. Степан Томашівський і Мирон Кордуба, аж тоді, коли проф. Грушевський тільки що прийшов на катедру східньоевропейської історії до львівського університету.

Ще старшим студентом Покійний включився у працю, організовану проф. Грушевським в Науковому Т-ві ім. Шевченка, де крім коротких оглядів, рецензій із того часу, знаходимо в Записках НТШ дві його перші історичні праці: "Політичні події в Галицькій Русі по 1340 р." та "Козаки на Білій Русі".

Довший час Покійний проф. Терлецький учителював у гімназії в Тернополі, один рік перед Першою Світовою Війною був директором приватної української гімназії в Чорткові, а саме напередодні війни перейшов до Академічної Гімназії у Львові.

В часі війни, зразу на еміґрації у Відні був співробітником у виданнях Союзу Визволення України, відтак культурно-освітнім працівником у таборі полонених українців з рос. армії в Раштадті, в Німеччині. З того часу Покійний залишив важливу для пізнання й оцінки того відтинку змагань українського громадянства "Історію української Громади в Раштадті", що вийшла також і в німецькому перекладі.

Після війни проф. Терлецький повернув на посаду в Акад. Гімназії у Львові, 1921 р. був іменований дійсним членом НТШ, довгі роки був активним членом Головного Виділу Т-ва "Просвіта", в проводі Т-ва учителів сер. шкіл "Учительська Громада", додатково вчителював і в приватних сер. школах Т-ва "Рідна Школа". В 1921 почав був видавати популярно - наукові виклади "Знання".

Рівночасно не припиняв своїх наукових дослідів, хоча в тодішніх умовинах приходилося йому звичайно публікувати їх в науково - популярнім вигляді. В них Покійний виявив свій оригінальний нахил до синтетично - історіософічних характеристик державно-творчих процесів в історії України, з особливим підкресленням природніх факторів. Основна Його праця з того часу — це **"Історія Української Держави"**, що вийшла в 3-ох випусках виданням "Фонду — Учітеся, Брати Мої". Покійний проф. О. Терлецький був довгі роки постійним співробітником науково-популярного видавництва Т-ва "Просвіта" "Життя і Знання", і в рамах того видавництва вийшли його праці: "Україна заборолом перед степовиками' та "Вплив природи на історію України".

На жаль пропав у часі воєнної заверюхи більший твір Покійного, плід його довголітньої праці — "Історія Галичини від 1772 - 1861 р." У Науковому Т-ві ім. Шевченка проф. О. Терлецький був членом - співробітником "Комісії Старої України" та головою Історичної Комісії, де старші студенти польського університету додатково проходили лекції й семінар із історії України.

Тихий і сумлінний дослідник, проф. О. Терлецький все був дуже уважливий до своїх молодших товаришів - істориків, тішився їх успіхами та разом із ними живо цікавився кожною новинкою в науці. І в старшому вже віці, після важкого удару в родинному житті, після смерти єдиної доньки, не відставав від наукової і громадської праці. В останніх роках життя працював у філії Академії Наук і в університеті ім. І. Франка у Львові.

На декілька літ молодший товариш проф. О. Терлецького **д-р Богдан Барвінський,** нар. 1880 р., син заслуженого зах. українського культурного і політичного діяча Олександра, брат музика Василя й лікаря громадянина Олександра, був загально відомою й оригінальною своїм виглядом постаттю в культурних кругах Львова. Консервативних переконань і звичок, видатний спеціяліст допоміжних історії дисциплін, зокрема генеалогії й догматики, був передусім вченим фахівцем архівно - бібліотечної справи. Відома й цінна в науці його більша праця з того поля: "Краєвий архів ґродських і земських судів у Львові", кілька разів повертав Покійний до однієї з перших своїх праць: "Історичний розвій імени українсько - руського народу".

Позбавлений праці в бібліотеці львівського університету, після наших визвольних змагань, був кілька літ професором Українського Таємного Університету, відтак вчителював у приватних середніх українських школах, все бануючи за роботою вченого архівара й бібліотекознавця. Повернув до тієї праці Покійний після 1939 р. Невідомі нам ближче переживання Покійного в останніх роках життя, коли репресовані й заслані були його обидва брати

Проф. д-р Омелян Терлецький

— Василь і Олександер. Мусіли вони бути важкі для Покійного д-ра Богдана, з його простолінійною вдачею й життєвою незарадністю.

На наш превеликий жаль, за вістками про смерть цих двох старших заслужених учених наспіла нагла вість про смерть того з молодих істориків, що з його особою українська наука зв'язувала багато надій:

2. квітня ц. р. не стало в живих 33-літнього історика **Павла Грицака.**

Покійний Павло Грицак нар. в 1925 р. в Перемишлі. Історичні сліди кругом старо-княжої столиці, домашня атмосфера наукових інтересів визначили вже мабуть змалку призвання Павла, що до нього він потім із таким подивугідним завзяттям й послідовністю готовився.

Обдарований непересічною пам'яттю, бистротою думки й талановитого її вислову, легкістю до опановування чужих мов, доповнював Покійний оці свої вроджені і успадковані прикмети сильною волею й працьовитістю та високоідейною настановою.

Після закінчення гімназійних студій у часі війни в Ярославі, він добровільно надів військовий однострій з тією вірою багатьох тоді своїх ровесників, що може вдасться нагода битися за Україну, за свою "омріяну державу". Та довелося Павлові перебути трагедію під Бродами. Він чудом вирвався з полону, зпід Москви добився до рідні на заході*). Зустріч з любою Матір'ю затьмарила болюча відомість, що в дорозі нашого ісходу пропав без вісті дорогий його батько д-р Евген Грицак, видатний вчений мовознавець. Мужньо несла цей хрест достойна мати й з любов'ю й самовідреченням в тяжких обставинах скитання підтримала сина в його стремліннях. Пок. Грицак студіював рівночасно на німецькому університеті й на українському Вільному Університеті в Мюнхені.

1950 р. переїхав до ЗДА, доповнив в університеті в Міннеаполіс історичні студії студіями бібліотекознавства, щоб мати змогу заробляти на прожиток родини з праці в бібліотеці.

Працював Покійний 2 чи 3 роки в редакції великого щоденника "Стар енд Трібюн", відтак у Публічній Бібліотеці в Бруклині і в останньому асистентом в Слов'янському Відділі Публічної Бібліотеки в Нью - Йорку. Рівночасно Покійний записався на університет, щоб добути ступінь доктора філософії, й оце перед смертю закінчив іспити й працював над дисертацією про Кн. Михайла Глинського під проводом проф. Оскара Галецького, що з особливим признанням хвалив талановитість Покійного перед його колишніми професорами з УВУ. І скоро вже був би молодий історик д-р Павло Грицак з певністю десь на катедрі якогось американського університету гідно репрезентував українське ім'я і українську науку.

Не можна знати, в якому напрямі пішли б були спеціяльні студії Пок. Грицака, на якій добі, на якому полі досліду історії був би він зосередив свої зацікавлення, бо починав дуже систематично ознайомлюватися від початків із основним вивченням наперед історичної доби Старої України. Порівняти хочби дрібні та солідні студії Покійного в журналі "Київ","Сучасній Україні", англомовному "Українському Квартальнику" (прим. "Передкиївські державні формації на Україні', "До питання про третій центр Руси", дрібні студії до Гал. - Волинського періоду української державности і ін.). Рецензенти його "Історії Галицько - Волинської Держави", бувші його професори, визнали цю роботу Покійного за зрілий твір історика високого стилю, й ця праця Пок. Павла Грицака появиться небаром у виданні Наукового Т-ва ім. Шевченка.

Пок. Павло Грицак залишив горем прибитих Достойну Матір, Паню Людмилу, молоденьку Дружину з парою діточок, і старшого брата.

Із великої колись залоги українських вчених істориків відходять останні вже могікани, з молодого доросту ледве кількох виявило себе в науці та й ті не мають змоги розвинути себе й стати близько до потреб української вільної науки в своїх національних наукових установах, бо ж це не залежить ні від установ, ні від самих молодих дослідників, а від усього громадянства, свідомого ваги наукового фактора в наших сучасних змаганнях та його відповідального проводу.

Співчуваючи Родинам Покійних істориків по цьому боці й там, у Рідному Краї, клонимо голови над свіжими могилами їх дорогих членів, в глибокому жалю і вдяці за їх цінний труд і вклад у наші національні змагання.

Ілля Витанович

*) Про ці свої пригоди списав Покійний цікаві й цінні спомини, що мають появитися небаром друком.

З КУЛЬТУРНОЇ ХРОНІКИ УРСР

ЖУРНАЛИ С-КИ ПИСЬМ. УКРАЇНИ.

На засіданні Президії Спілки Письменників України 10. квітня 1958 року під головуванням М. Бажана затверджено такий склад редакційних колегій передових українських літер. журналів у Києві, що їх видає ця Спілка:

«Вітчизна» — А. Головко, О. Гончар, П. Дорошко, П. Загребельний, В. Козаченко, Д. Копиця, Іван Ле, Л. Новиченко, В. П'янов, Н. Рибак, І. Сенченко, М. Стельмах, П. Тичина.

«Літературна Газета» — Б. Буряк, Л. Дмитерко, Ю. Дольд-Михайлик, В. Минко, П. Моргаєнко, П. Оровецький, П. Панч, М. Строковський, А. Хижняк, М. Шумило.

«Всесвіт» - А. Білецький, Ванда Василевська, А. Кисіль, О. Корнійчук, К. Литвин, М. Лукаш, А. Малишко, Л. Первомайський, О. Полторацький, М. Рильський, Ю. Смолич, М. Упеник, Т. Якимович.

Останній журнал — «Всесвіт» — це наймолодша дитина СПУ. Як подав недавно на пленумі президії С-ки намічений на головного редактора письменник О. Полторацький, «Всесвіт» має всебічно висвітлювати літературне й громадське життя закордоном, активно боротись за мир і співіснування народів світу»...

Перше число місячника «Всесвіт» уже швидко появиться.

До літературних трибун С-ки Письм. України належить ще помосковському друкований грубий журнал «Совєтская Україна». В ньому пишуть не тільки москалі, але й «тоже украинцы», що їм так само, як колись В. Короленкові (згідно з його власними словами), «Волга була дорожча за Дніпро», тобто бажання ввійти в російську літературу було сильніше, ніж служба рідній нації.

«П'ЯТЬСОТ»

«Спілка Письменників України» дійшла в цьому році до пів тисячі членів і навіть перейшла цю кількість, що занотовується, як велике досягнення. Із статті С. Крижанівського (під поданим вище наголовком) в київській «Літературній Газеті» довідуємось, що в ост. війні Спілка зазнала великих втрат, коли війна закінчилась, Спілка нараховувала всього коло 250 письменників. Кількісне подвоєння автор статті уважає за заслугу комун. партії і радянського уряду, що безнастанно піклується письменниками.

Крім централі в Києві, Спілка має філії в Харкові, Одесі, Львові, Дніпропетровську, Сталіні, Ужгороді і в Криму (місцевість неозначена). В стадії оформлення є ще дві філії, в Полтаві і в Чернівцях, а в близький час намічається оснувати філії в Херсоні, Вінниці, Луцьку, Станиславові, Хмельницькому, в Запоріжжі і Черкасах.

«Наш талановитий народ висуває із своїх надр безліч талантів. Кількісне зростання Спілки — пише С. Крижанівський — річ природна і необхідна. Можна радіти з того, що в нас нині п'ятсот мистців слова». Але разом із тим він сам заявляє, що на більш, ніж сорок міл. населення і при його суцільній грамотності на близько 30 мільйонів читачів — число 500 письменників мале! «Правда, нам, членам Приймальної Комісії, відомо, що є ще десятки заяв про вступ до Спілки, переважно від людей, що мають свої книги і зарекомендували себе, як обдаровані мистці слова. А скільки таких людей в обласних центрах, містах і селах республіки, де зростає талановите поповнення поетів, прозаїків, драматургів, письменників, що пишуть для дітей!»

Очевидно, Крижанівський, один із передових сьогодні літературних критиків, промовчує дикунське винищення большевиками багатьох українських письменників, як теж у своєму огляді не подає, скільки серед тих 500 кваліфікованих письменників, членів СПУ, пише і друкує свої твори по-московському, а а через те не належить до кола українських літераторів. Мабуть, із цих 500 добру сотню треба б зняти. А тоді покажеться, що «зо своїх надр наш талановитий народ» дає одного кваліфікованого письменника на 100.000 населення. Таке то «піклування» партії й уряду і така то доля України в умовинах окупаційного чужо-московського режиму.

Реабілітують «Березіль» і Леся Курбаса.

Про славний до 1933 року «Березіль», його волеславного режисера Леся Курбаса, знищеного совєтською владою, було донедавна в підсовєтській Україні тихо, хіба що хтось, розправляючись із буржуазними націоналістами, вилаяв великого реформатора українського театру і його діло. Щойно тепер з'являються обережні голоси, що знову забронзовують для історії Леся Курбаса і розглядають новаторську ролю «Березіля» і «березільців». Почалось від статті «Про одну білу пляму в історії нашого театру», що її видрукував у лютневому числі київський журнал «Вітчизна». Не всі думки редакції (стаття редакційна) подобались письменникові Вадимові Собкові. Він у Літ. Газеті (ч. 33) полемізує з заміром «Вітчизни» «реабілітувати не тільки формалістичні збочення театру «Березіль», а й й формалізм узагалі...» Та в критиці Собка чимало признань і відзначень позитивних рис Курбаса-режисера, його вимогливости щодо форми, викінчености мистецьких деталів, його творчих шукань. «Кожна спроба хоч у якійсь мірі висвітлити творчу спадщину видатного режисера сприймається з вдячністю», — пише м. і. Собко. Але він є за тим, щоб дати відсіч кожній спробі реабілітувати формалізм, прикриваючись постаттю Курбаса, що є суперечлива, але, без сумніву, значна. «Уважне дослідження цього етапу історії укр. театру — кінчає Собко свою велику статтю — ще й досі чекає на наших знавців. Зволікати з цією справою не можна».

«Товариство для поширення політ. і наукових знань УРСР» і його журнал «Наука і Життя».

Ми дістали до рук березневе число науково-популярного журналу «Наука і Життя». Цей журнал дечим нагадує львівський місячник «Життя і Знання», що його до війни видавала у Львові «Просвіта», а редагував майстерно проф. д-р В. Сімович. Та думка про подібність швидко минає, коли переглядаємо зміст, а потому вчитуємось у деякі статті. І дивуємось собі, як могли ми взагалі шукати аналогії до об'єктивної популяризації людського знання, такої характерної для львівського журналу «Життя і Знання, серед комуністично-совєтської преси, що популяризує більше псевдо-науку для закріплення режиму, ніж науку справжню. Чимало сторінок підсов. журналу присвячено пропаганді атеїзму. В одному числі аж 4 статті, що входять у розділ «Наука і релігія». Ось їх автори й наголовки: Д. Красницький: Чим шкідливі великодні свята, — К. Воронаєва: Жінка і релігія, — І. Корнейчук — Атеїзм Лесі Українки, — П. Волощенко: Атеїстичні погляди декабристів».

Зо звітної статті п. н. «Шостий пленум Товариства», що подає доповідь голови правління республіканського «Т-ва для поширення політ. і наук. знань УРСР» д-ра економії, проф. Л. І. Кухаренка довідуємось, що це Т-во дуже розгалужене по всій Україні. Воно має обласні, районові й міські відділи, має групи членів на підприємствах, у колгоспах і радгоспах, в МТС і в учбових закладах. З допомогою тих розгалужень і тисяч лекторів-пропагаторів Т-во входить глибоко в гущу населення. Про розміри цієї роботи вказує вже одно речення зо звіту: «Кількість лекцій для цих груп трудящих (робітники, інж.-технічні працівники і службовці) у 1957 р. порівняно з 1956 роком збільшилась на 92 тисячі»... Але наведемо ще одно речення: «Минулого року склад Т-ва поповнився більше, як на 97 тисяч членів, що їх переважну більшість становить інтелігенція в промислових містах, передовики і новатори виробництва». Т-во рішило скликати свій 4-ий з'їзд на 2-4 жовтня ц. р.

Подав В. Несторович

DARC
PHOTO
SALON

DARC
PHOTO
SALON

DARC
PHOTO
SALON

ДАРК

Модерне фотографічне студіо в Чікаго, славне мистецтвом між своїми й чужими.

2059 CHICAGO AVE. CHICAGO, ILL. HAymarket 1-2254

Продаж і виявлювання всіх родів фільмів, виконування репродукцій і копій світлин та документів

PHOTO CAMERA SUPPLY

R . LAWRIW

2216 West Chicago Ave. ARmitage 6-4190

Випродаж! Випродаж!

ВИСОКОЯКІСНИХ ДІЯМАНТІВ
і
ШВАЙЦАРСЬКИХ ГОДИННИКІВ

по низьких цінах

по $ 9.95

M. J. HARRIS JEWELERS INC.

1949 West Chicago Avenue, Tel.: FE 3-5753

ЯКЩО ХОЧЕТЕ

ДОВІДАТИСЬ про життя українців у світі, а в Британії зокрема
ЗНАТИ український погляд на політичні події
ПРОЧИТАТИ вісті з України
РОЗШУКАТИ рідних і знайомих, знайти потрібне Вам оголошення і взагалі мати багатий різнома нітним змістом тижневик —

ПЕРЕДПЛАТІТЬ СОБІ ГАЗЕТУ

УКРАЇНСЬКА ДУМКА

Ціна прим. — 1/-. **Передплата на один рік — 2 ф.**

49, LINDEN GARDENS, NOTTING HILL GATE, LONDON, W. 2.

Видає СОЮЗ УКРАЇНЦІВ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

ШУКАЙТЕ ЗА «УКРАЇНСЬКОЮ ДУМКОЮ» В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ КНИГАРНІ!

УВАГА! ДІТРОЙТ УВАГА!

M. & O. GIFT — SHOP

6440 Michigan Ave. — Detroit 10, Mich.

Висилаємо пачки до всіх країн. Виконуємо письмові замовлення; листовно можна замовити в нас товар, а ми все полагодимо.

Маємо на складі до посилок: вовняні матеріяли, шкуру на черевики (юхт, бокс та інші), білизну, светри, нитки до вишивання, тощо.

Великий вибір українських платівок, а зокрема всі альбоми платівок Капелі Бандуристів.

На бажання висилаємо інформації і каталоги.

Скора обслуга.

ЗА ДВА ДОЛЯРИ ТИЖНЕВО

Енциклопедія Українознавства

Наукове Товариство ім. Шевченка, здійснюючи найбільший досяг української науки в сучасному, видає тепер другу гаслову частину Енциклопедії Українознавства. Перший її том уже появився та є в продажу у Видавництві Миколи Денисюка в Чікаґо.

Переводимо тепер підписку на передплату Енциклопедії, що буде мати 5 ТОМІВ і тепер, при підписці перед плати, КОШТУЄ ТІЛЬКИ 50.00 долярів, платних ПО ДВА ДОЛЯРИ тижнево, пізніше Енциклопедія буде коштувати 75.00 долярів. Отже, якнайскоріше зголосіть до нас передплату на Енциклопедію Українознавства.

Маємо на складі ще деяку кількість першої частини Енциклопедії Українознавства в трьох томах у ціні від дол. 45.00 (залежно від роду оправи). Цю частину продаємо також на догідні сплати.

На бажання висилаємо проспекти.

Замовлення слати на адресу:

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING CO.
2228 W. Chicago Ave. — Chicago 22, Ill.

ВИДАВНИЦТВО МИКОЛИ ДЕНИСЮКА В ЧІКАҐО ПЕРЕДАЛО ГОТІВКОЮ 5.313.00 ам. дол.

НА ЗАКУП ЕНЦИКЛОПЕДІЇ УКРАЇНОЗНАВСТВА

НАШІ ПОКУПЦІ ЕУ

Перший список наших покупців ЕУ до 31. 12. 1957.:

По дол. 168.00: ОО. Василіяни; Крушельницький В.
" " 124.00: Повідайко М.
" " 121.00: Городиловський Ю.; Сарабин М.
" " 111.00 Басараб А.; ОО. Василіяни-Школа св. о. Миколая в Чікаґо; Ґорчинська І., Ключник М.; Куріца М.; Лозинський Гр.; Луцик Р.; Масник О.; Шпікула Т.
" " 109.00: Волинець Б.; Кузьмин М.; Романюк І.; Турко А.
" " 107.50: Скрипець М.
" " 98.60: Балабан Т.; о. Ваврик М. ЧСВВ (фундація для університетської бібліотеки в Европі); Возняк М.; Гановський Є.; Матковський О.; Шкребець Гр.
" " 60.00: Атановський О.; Бойкевич А.; Ганкевич О.; Гаравс А.; Городиська І.; Гребенюк М.; Дубина В.; Лобур З.; Матусяк П.; Миськів Ст.; Самиця М.; Сидорович Ю.; Стельмашенко В.; Шеремета О.
" " 58.00: Басараб О.; Білоскурський І.; Ґула П.; Залуцький Р.; Іващук В.; Ліщинський І.; Мак Я.; Маслянко І.; Мельник М.; Оренчук В.; Плешкевич О.; Самбірський Ст.; Турчманович І.; Турянський М.; Фасовська Г.; Хім'як П.
По дол. 51.00: Мартинюк.
" " 50.00: Гарасовський О.; Дубицький Ю.; Ільків О.; Каламай В.; Кос О.; Луценко О.; Майданський О.; Ничай В.; Овчаренко М.; Паславський Ю.; Саєвич Р.; Чорній Ю.
" " 20.00: Шліхутка М. (доплата при виміні).

Другий список наших покупців ЕУ (1. I. — 31. 3. 58.):

По дол. 178.00: Брама П.; Головатий Микола.
" " 158.00: Бялий В.; Коваль В. І.
" " 123.00: Сарапук П.
" " 111.00: Головатий Мих.; Комарницький О.; Курилко Л.; Павліш І.
" " 80.00: Максимонько П.; Шпікула Т.
" " 60.00: Ґоляш С.; Прийма М.; Речун З.; Науменко І.
" " 51.00: Завертайло Д.; Іванків Е.; Луценко С.; Погрібний М.
" " 50.00 Явдас М.

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ — РУСИ

Михайла Грушевського
XI томів у цінi $ 82.50 за цілість. Продаємо на догідні сплати

Замовлення слати на адресу:

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING CO.
2228 W. Chicago Avenue, Chicago 22, Illinois — U. S. A.

NATIONAL SECURITY BANK of Chicago

1030 WEST CHICAGO AVE.

Він має повне довір'я вкладників і підприємців у Чікаго. Всі його поручають усім, бо знають, що це солідний банк, відомий із усебічних послуг, що їх виявляє однаково великим підприємцям, як і малим вкладникам.

Відкрийте собі ощадностеве конто в нашому банку ще сьогодні і переконаєтеся з власного досвіду, що наш банк — справді солідний банк.

Кожної хвилини служимо порадою в усіх фінансових справах.

Ваші конта забезпечені до $10.000.00.

Наш банк відкритий кожного дня в тижні з виїмком неділь і державних свят.

ЦЕ ВАШ БАНК

NATIONAL SECURITY BANK
OF CHICAGO
CHICAGO AND OGDEN AVENUES

ОЩАДЖУЙТЕ, АЛЕ ПЕВНО ЩАДІТЬ!

ПЕТРО ПУЦИЛО — екзекутивний директор Спілки ТРАЙДЕНТ у ЧІКАҐО каже:

Є РІЗНИЦЯ, ЯК ВИ ЩАДИТЕ — І ДЕ ВИ ЩАДИТЕ ТО МАЛО — ОЩАДНО ЖИТИ І СКЛАДАТИ ГРОШІ, ТРЕБА ЩЕ ЗАОЩАДЖЕНІ ГРОШІ ВМІТИ ЗАБЕЗПЕЧИТИ ВІД МОЖЛИВИХ УТРАТ, — ТРЕБА ВМІТИ ЇХ БЕЗПЕЧНО ЗДЕПОНУВАТИ.

Він далі пропонує:

1. Зложіть їх у ТРАЙДЕНТІ, що має державне забезпечення на людські ощадності, ознакою чого є знак:

FEDERAL SAVINGS AND LOAN INSURANCE CORPORATION — SAFETY OF YOUR SAVINGS INSURED UP TO $10,000

2. Зложіть їх у ТРАЙДЕНТІ ще й тому, що це найстарша того роду наша установа в Америці, бо заінкорпорована в 1913 році.
3. Зложіть у ТРАЙДЕНТІ, що приймає депозити теж поштою з цілої АМЕРИКИ й КАНАДИ і ПЛАТИТЬ 4% ДИВІДЕНДИ ДВА РАЗИ РІЧНО на 30-го квітня і 31-го жовтня. Гроші, здепоновані до 15-го дня в місяці, приносять відсотки вже першого дня цього місяця.

В добі літаків нема різниці, де живете,
ТРАЙДЕНТ є Вашим Сусідом.

TRIDENT Saving & Loan Association

1935 West 51st Street CHICAGO 9, ILLINOIS Tel.: PRospect 8-5800